

CHILIASMUS
ENERVAT-
US,

A D

D. P. SERARIUM,
SAMUELE MARESIO,
Authore.

GRONINGÆ;

Typis JOHANNIS CÖLLENII, Bibliopolæ &
Typographi. Anno 1664.

CHILIASMUS

ENTERVA

T. U. S.

D. P. STELLIUM

SAMUEL MARSH

Author

GEORGINA

This book is the property of the
Library of the University of Toronto

Reverendo & Doctissimo Viro

D. PETRO SERARIO,

SAMUEL MARESIUS

S. P. D.

SI cani quid authoritatis conciant errori, Chiliafmo vestro palma debetur; etsi per omnia non sequamini priorum hypotheses in illius defensione; Nam illicò post tempora Apostolorum cœpit obtinere inter eos, qui Judaismi præjudiciis abrepti, maluerunt, Christi regnum aliquod terrenum comminisci, quam illud simpliciter & absolutè spirituale, mysticum & cœleste confiteri. Quò tamen plausibilior est illa sententia carni, quæ suo gravata pondere ad intelligibilia haud ita facilè eniti potest, eò semper suspectior esse debet piis & fidelibus, qui viam à patria, stadium à meta, pugnae & certaminis locum & tempus à tempore & loco triumphi, ex Scripturis distinguere noverunt. Nam per absurdum est ea velle in terris expectare, quæ demum in Cœlo sunt obtinenda. Nec saluti tantum singulorum illæ obsunt imaginationes, dum in terra & Palæstina præstolantur Regni Cœlorum delicias, quæ demum in Coelis erant quærendæ & sperandæ; juxta formulam priscarum Liturgiarum, celebratissimam, *Sursum corda*, verùm etiam Ecclesiæ cau-

sam in communi plurimum gravant apud supremas Potestates, ac si per earum exitium, ipsius Alcyonia essent processura. Plebei animi, quibus à natura quasi insitum est fastidire præsentia & melius sperare de futuris, facile inclinantur ad res novandas in Rep. ubi ex Religionis dogmatis, meliora quæque in dies jubentur expectare. Neque nescimus quid Quakerorum progenies, in vicina Britannia, sub spe inani quintæ Monarchiæ, hætenus meditata & molita fuerit. Plerique ex eo ferè grege, homines cæterà non mali, Tu quoque inter illos, *Doctissime Vir*, tales rerum in hoc mundo revolutiones censebant, portendi anno superiori, ex nescio qua Conjunctione omnium Planetarum in Sagittario. Cùm libelli ea de re prodissent Belgicè & Latinè, ac Tuus inter alios, quem ad me pro humanitate tua submiseras, rogatus fui ab uno ex nostris Discipulis, egregio Juvene, *Dn. Paulo Onia*, *Lesnensi*, ut sibi ea de re, more Academico, Disputationem conscriberem; Id ei denegare nolui. Habita itaque hîc fuit 30. Martii anni superioris ea Disputatio illa de re, quam denuo in præsentî Opusculo curavi recudendam: Speraveram eam ultra septa Academiæ non processuram. Sed libuit Tibi, qui eò quod abundes otio istis speculationibus libentiùs indulges, eam scripto publico impetere. Viso illo, silere decreveram, tùm quod ætas ingravescens & graviores occupationes me avocent ab ejusmodi Controversiis; tùm quod nollem me tecum, bono & pio Viro, ac cæteroquin amico, publicè committere; tùm quod ipse tuus libellus sui refutationem secum ferre mihi videretur. Tandem tamen urgentibus nonnullis qui aliquid reponendum statuebant, cœpi more meo, aliquid regerere, tribusque Disputationibus successivè habitis, respondentibus electissimis Juvenibus *D. Iacobo ab Hummel Eybergeno-Gelro*, *D. Joanne Maurio*

Maurio Drentino, & D. Michaelē Engels, Ketwigâ-Mar-
kano, primam partem scripti illius Tui mihi oppositi re-
futavi. Mens erat eodem tenore, cœtera expendere ;
Sed tanta me cœpit nausea absurdarum istarum opinio-
num, de regno Christi in carne propediem reducis Hie-
rosolymis statuendo, de Martyribus & Sanctis tum re-
surrecturis & deliciaturis nobiscum in terris, de Astro-
rum significatu & dominatu spirituali, ut ab eo institu-
to destiterim : præsertim ex quo incidi in novum ejusdem
fermé genii cum Tuo libellum, qui *Excitabulum Matuti-
num Iudaorum* inscribitur, iisdem in genere somniis refer-
tum, quamvis in plurimis Capitibus à Tuo discordantem,
quem tamen si in Tui refutatione perrexissem, unâ ad in-
cudem debuisssem revocare. Verum, illi rei non auspi-
cavi, ut quæcunque delirant alii, ad firam Verbi Divi-
ni restituere debeam. Nimis gravis mihi incumberet Pro-
vincia, si tanquam Præfectus illi Nosocomio, quod In-
curabilibus assignatum est, omnium eorum vulnera te-
nerer obligare : Expectaveras quidem ultimum Baby-
lonis Romanæ exitium, ex illo quod hactenus viguerat
dissidio inter Potentissimum Galliarum Monarcham, &
Pontificem Alexandrum : Sed quod jam tempore Dis-
putationis prioris *de Conjunctione Planetarum* ante annum,
credebam factum, Papam scilicet rediisse in gratiam cum
Rege, quia sic rumor ferebat, nunc planè ita confectum re-
fertur, dum hæc scribo, ut eo respectu illas pes Chiliasta-
rum evanuerit : quamvis non negem istam etiam pacem,
non minùs gloriosam esse Potentissimo Regi meæ Galliæ,
quam probrosam Pontifici, qui quod sibi malè intriverat
exedere debuit. Facit certè illa ad attritionem & depres-
sionem majorem Sedis Romanæ, etsi non ad illius fina-
lem eversionem, quam Gallorum armis hoc tempore
processuram videbaris omninò confidere. Saltem hac oc-

cassione multum decessisse supercilio Pontificali, omnes
boni sibi mutuò gratulari debent; An eò faciant versus
qui nuper in novellis publicis 11. Martii, ceu ex Gallia
transmissi, per hoc Belgium circumferebantur, Tuum
esto iudicium;

*Cantavit Gallus, flet Apostolus, aspice flentem,
Errantem Petrum, pœnituisse notat.
Ecce novos Gallum, Petrum, quam dispare causa?
Hic monuit Petrum flere, sed ille ridet.*

Quod autem hoc levidense Munus, in *avndes* utriusque
tui libelli Tibi volui inscriptum, *Doctissime Domine*, tanto
æquius reputabis, quanto liberaliùs prolixam Tuam *Apo-
logeticam Responsonem* mihi & opponere & inscribere volui-
sti. Hanc tamen ferram, nec tecum, nec cum ullo alio
in posterum recipiabo, ac residuum quod superest vi-
tæ melioribus occupationibus impendam, quam refu-
tandis ejusmodi opinionibus, quæ per se ipsas, & suas
hypotheses, & suorum propugnatorum dissensum, plus
fatis refutantur. Nec etiam velim vobis illa vestra cre-
pundia, quibus tantopere oblectamini, eripere: Mihi
fatis est succidisse, crassiores nervos quibus videbatur
moveri hæc machina, ut diutiùs nec consistere, nec
porrò procedere queat. Per me tamen licebit Tibi in tuo
sensu abundare: & memor sententiæ Apostolicæ Phi-
lip. 111. 15. 16. nihil remittam de illo amore & affectu
Christiano, quo Te hætenus amplexus sum. Vale Gro-
ningæ 12. Martii, Stylo loci, 1664.

DISPUTATIO
THEOLOGICA
De
CONJUNCTIONE

omnium Planetarum in Sagittario, facta, ut ferunt,

*1. vel 11. Decembris Anni 1662. & in qua per
illam portendi dicuntur.*

Nihil familiarius inter homines; quam de iis facile persuaderi quæ vehementer optant, & ex suis desideriis vaticinia fabricari: Quo possit jure merito referri illud tritum adagium, *Somnia sibi fingunt amantes*, nec non & istud, *Sabini somniant quod volunt*. Et sicut ad minimi folii strepitum contremiscunt qui panico terrore corripuntur, ac si Hannibal esset ad portas & tibi jam immineret id omne quod metuunt, ita qui semel spes inanes conceperunt, illis fovendis & sustentandis undique comportant materiam, eoque trahunt obtorto collo quæcunque extraordinaria contingunt vel in Politia vel in Natura.

2. Id videre est in hodiernis Judæis, qui quoslibet rumusculos captant inanes, ex quibus putant imaginarii sui Messiae adventum imminere; prout illius rei specimen edidit ipse Menasseh Ben Israël Judæus Amsterodamensis, cæterà, pro gentis ingenio, dum viveret benè doctus, in eo libello quem inscripsit *Spes Israël*. Nec desunt inter recutitos qui ad primum cœli fragorem, credunt imminere adventum Elia, & se præparant ad eum excipiendum.

3. Sed & id obtinet in eo genere hominum quos *Humoristas* vulgus solet appellare: Hi cum viri sint plerumque non mali, ex

radio magnæ illius corruptionis quæ longè lateque grassatur in hoc mundo, malaciam & Alcyonia præstolantur has tempestates exceptura, & magnam ac favorabilem rerum conversionem inductura sæculo. Hinc tot audaces non tam conjecturæ quam assertiones, de imminente Antichristi & Romæ excidio & die judicii: quorum illud in libello edito Londini ante octennium assignatur anno 1666. hic vero anno 1711. Et modò videbamur jure, ex publicorum negotiorum facie id non improbabiler expectare, potentissimo Galliarum Monarchâ arma movente in Alexandrum & quasi accincto ad exequenda Dei decreta in illam matrem fornicationum: sed ea spes per eorum reconciliationem decollavit, tot interea signis ultimi Christi Servatoris ad judicium reditus, qualia in Scripturis annotata sunt, se prodentibus; Attamen cum nostrum non sit nosse tempora sive opportunitates quas Pater in sua ipsius auctoritate statuit Act. 1. 7. malum hic *ἐπιχειρῶ*, & silenter expectare opus Dei, quod dubio procul suo tempore procedet juxta Scripturam 2. Thessal. 1. 8. Apocal. xvi 1. 5. 6. 7. 8. quam quippiam circa talia temerè definire.

4. Hinc quoque tot *Somnia* in diâs auras prodeunt, tot novæ *Revelationes* cuduntur ac in lucem protrahuntur, quas pressisse fortè satius fuisset, cum earum falsitatem & vanitatem eventus ex parte jam comprobaverit: Hinc præsertim quatuor hæc Capitalia nonnulli hoc tempore præstolantur. 1. Conversionem universalem Judæorum ad fidem Christi, & Reip. Judaicæ restitutionem in Palestina. 11. Hominis peccati abolitionem. 111. Regni Christi gloriosi in terris, per mille annos duraturi, institutionem. 1v. Resurrectionem primam Martyrum, qui cum piis & fidelibus in hoc regno quintæ Monarchiæ delicientur, usque dum per Gog & Magog, ingruant adhuc alia bella

Et iterum ad Trojam magnus mittatur Achilles.

5. In istis verò imaginationibus atrabiliariis, vix quicquam sanè est. Apostolus equidem Rom. x 1. 25. & seqq. aliquam prædicat conversionem Judæorum, ante ultimum Christi adventum & resurrectionem mortuorum; quamvis viri nonnulli docti cum Melancthone, quem & Marloratus sequi videtur ejus transcriptis verbis ad h. l. hoc Pauli vaticinium de conversione Judæorum sic intelligant, futurum esse ut subinde usque ad finem mundi aliqui ex Judæis convertantur; qui forte sunt confecturi illum numerum centum quadraginta quatuor millium

millium obfignatorum ex omnibus tribubus filiorum Israël, quorum fit mentio Apoc. VII, 4. Unde non delunt qui negent illam universalem omnium Judæorum conversionem esse expectandam sub mundi finem: quos inter est ille Author Anonymus libri in Anglia editi, ejus paulò ante meminimus. His accedunt etiam Lutherus & Cramerus, apud Joannem Gerhards, *de Exit. Iud.* §. 111. qui & ipse fluctuare videtur, iis rationibus quas ibi commemorat. Saltem ut istius conversionis tolemnioris Judæorum modus & ordo *וְיָצְאוּ מִצְרָיִם*, ita eos redituros in terram Canaan eamque denuo posselluros, meritò negamus, ut variis argumentis negativam adstruit idem Gerhards *ibid.* §. 109.

6. Et certè qui hanc Reip. Judaicæ restitutionem in Palæstina somniant, & quod eam imminere arbitrentur liberales se præstant supra modum nonnullis Judæis ærulatoribus, debent unà expectare restitutionem cukus Levitici & Templi Hierosolymitani ad illum, qualem & Judæi per suum Pseudo-Messiam præstolantur, & Pontificii nugantur processuram per suum Antichristum, quem jure dixeris effectum ad ideam Armilli recutitorum, de quo videatur Buxtorfius uterque, tum in *Lexico Talmud. ad illam vocem*, tum in *Synag. Iud. ult. edit. cap. 50.* Etenim ita innexa erat Politia Judaica cultui Levitico, ut illius leges hoc everlo obtinere nequeant.

7. Quæ ex Mose & Prophetis in eam absurdam sententiam ad fastidium usque ingeruntur ab illius Patronis, vel sunt in ordine promissionum, non prædictionum; promissiones verò conditionatæ cum sint, ideo caruerunt eventu, quod conditioni non steterint qui illas acceperant; Vel si prædictionibus annumerentur, quod per nos licet, censeri debebunt completæ sensu literali ac diminuto, in Judæorum liberatione ex captivitate Babylonica, mystico verò ac spirituali in Israël veri redemptione per Christum, prout utraque signatur Zach. IX, 11. Videantur contra hunc errorem Galatinus *de Arc. Verit. Cath. l. 9. c. 9.* & quem ipse ferè semper interpolavit, Raymundus Martini *Pug. fidei 2. parte, c. 14. §. 4.* qui ambo ex Scripturis & Judæorum monumentis demonstrant, tertiam terræ suæ possessionem Judæos non magis debere præstolari, quam tertium templum.

8. Hominem peccati, ut de secundo dicam, atterendum quidem paulatim Spiritu oris Christi, Apostolus docet, sed non penitus abolendum aliter quam illustri ejus adventu quo veniet ad judican-

4 *Disputatio Theologica de Coniunctione*

dum vivos & mortuos 2. Thess. 1. 8. cum secundo absque peccato conspicietur iis qui ipsum expectant ad salutem Heb. 1. 28. Ne quis hic somniet nescio quem tertium adventum Christi illustrem, intermedium inter priorem; quo Sermo caro factus est Johan. 1. 14. & ultimum illum in consummatione sæculi, quo iudicaturus est vivos & mortuos. Quantum perierit de Antichristi imperio per Reformationem, quantum ejus vires fuerint attritæ prædicatione Verbi Divini, in comperto est apud omnes: Illa ipsa *συνάξει* quæ modò intercessit Pontifici cum Rege Galliarum, eum redegit in ordinem fratrum humiliorum, cum & satisfacere per omnia Regi debuerit, nec ausus fuerit prædecessorum suorum bruta fulmina, in potentissimum Regem intorquere: Quale autem, quando & quomodo processurum sit ultimum ejus exitium, non facile est definire. Saltem id suo tempore eveniet quod ajunt à Frederico Imperatore olim prodixisse;

Roma diu titubans variis erroribus acta

Corruet & mundi desinet esse caput.

9. Regnum Christi Millenarium in terris, quæ quinta sit Monarchia, & tertium caput est istius expectationis, commentum est cerebrinum, quod primum à Cerintho hæresiarcha confictum, sic adoptavit Author supposititius Carminum quæ vulgò Sybillina dicuntur, à Montani Paracletico ut verosimile est procursorum, (& quorum Apologiam suscepisse Erasmus Schmidium Witebergensem Professore, additam ad calcem Novi Testamenti Græco-Latini eruditius illius notis illustrati, est quod jure miremur,) ut multos veterum in erroris plausibilis consortium induxerit: Quorum de illa re dicta permulta qui videre volet, adeat Sixtum Senensem *Bibl. Sacra lib. 5. annot. 233. & lib. 6. annot. 347.*

10. Certè Christus ipse in solemni illa sua Confessione coram Pilato, conceptis verbis professus est regnum suum non esse de hoc mundo Joh. xvi 11. 36. Nec aliis eripit terrestria regna, qui nobis cœlestia meritis est: Neque redibit è cœlis, qui ipsum capient usque ad tempora restitutionis omnium Act. 1. 21. nisi cum descendet in consummatione sæculi iudicatum orbem & redditum unicuique secundum opera sua. Et quam facile condonem eorum Chiliarum molliori sententiæ, qui non nisi moderatam aliquam quietem & relaxationem promittunt Ecclesiæ in terris post dejectum suo solio Antichristum, quamvis in his terris nunquam bella pia nunquam certamina desint,

desunt, tam mihi videtur absona eorum crassiorum Millenariorum opinio, qui Christum visibiliter regnaturum in terris opinantur, & eas suis propinaturum delicias, quas facilius extundant ex Virgillii *Ecloga* 4. quam ex Scripturis divinitus inspiratis. Videatur Hieronymus *praf. lib. 18 in Esaiam, ad Eustoch.*

11. Et quam eò non faciat locus Apocal. x x. 4. vel indeliquet quod mille illi anni jamdiu præterierunt, undecunque eorum accessas initium, sive à Christi incarnatione & passione; sive à tempore prædicationis Evangelicæ per Apostolos & eventæ Judaicæ Politicæ, à qua ad Gregorium v i i. mille circiter annos effluxisse, notant ad hunc locum Doctissimi Belgæ Interpretes; sive denique ab Imperio Constantini Magni, sub quo cœpit ita labascere Idololatria Ethnica, ut revera ligatus tum fuerit Satan ne amplius Gentes seduceret. Videantur ea de re & Belgæ Interpretes in Apoc. 20. & Usserius de *Christ. Ecclesiarum Succ. & statu, cap. 1.* & Johannes Crocius *Anti-Weigeli par. 1. cap. 13.* Locus quidem ille Apocal. suas patitur difficultates; Sed satis corrumpit Chiliasmus, quandiu apodicticè non probatur initium istorum mille annorum, ab Antichristi totali everfione esse ducendum: contra quam statuit Apostolus Gentium, ruinam totalem Antichristi, in ultimum Christi adventum rejiciens 2. Thess. i i. 8.

12. Resurrectio prima, quarta spes istorum, eodem loco Apocal. x x. 6. commemorata, mystica est non physica, ejusdem ordinis cum ea quæ celebratur alibi in Scripturis, ut nominatim Eph. v. 14. Quanquam & observandum, restitutionem Ecclesiæ nonnunquam describi sub imagine resurrectionis, ut Ezech. x x x v i i. 1. & seqq. & Apoc. x i. i i. Saltem quam absurdè concipias Christum humano more regnantem in terris, cum negaverit coram Pilato regnum suum esse ex hoc mundo, ut modò visum, tam absurdè finges vel partiarum aliquam piorum resurrectionem, cum omnes unà sint resurrecturi, justi & injusti, Dan. x i i. 2. Joh. v. 28. 29. Act. x x i v. 15. 1. Corinth. x i. 22. 23. vel mortalium & viatorum qui remanebunt in terris commercium familiare & quotidianum cum beatis & comprehensoribus, ut cum ipsis edant, bibant, ludant & delicientur per mille annos.

13. Quod enim Christus concessit suis Apostolis ut secum edarent & biberent post suam resurrectionem Actor. x. 41. non fuit præludium istius miscellæ, quæ mille absurditates secum vehit, sed

inserviit duntaxat comprobandæ veritati istius suæ resurrectionis, neullus de illa scrupulus in ipsorum mentibus remaneret. Nec si erroribus istis per libros Pseudo-Sybillinos, vetusti Ecclesiæ Doctores fuerunt impliciti, minus ideo sunt erronei: Certè, ut notat Hieronymus V. S. Dionysius Alexandrinus doctè & eruditè refutavit quæ Irenæo de his exciderant; Et eo minus fidei merentur, quod Apollinarius, qui propter alios errores minus benè audit apud Veteres, Irenæi causam adversus Dionysium suscepit. Sed & hunc errorem videtis contra Weigelium solidè refutatum à Crocio, *Ani Weigelii p. 2. cap. 13. quæst. 4.*

14. Nostri nunc non est instituti hæc opinionum portenta à nobis impugnare; cum ea retulisse sit illa refutasse: Sed operæ pretium facturos arbitramur, si ostenderimus quam ficulneum illis tibicinem nuperimè nonnulli quæsierint ex placitis Kalendariographorum, qui ex omnium planetarum conjunctione & *ovis* in eo Zodiaci signo quod Sagittarii nomine insignitur, quæ contigerit 1. vel 11. Decembris proximè elapsi, hæc omnia audent & prædicere & expectare.

15. Ex hac nostra Urbe Groninga primùm prodiit trimestre ante aut circiter philyra Belgica, cum hoc titulo, *Wat Nieuws en Wonderlijcks*, impressa pro G. V. D. & nî fallor typis Augustini Eyssens, ex observatione Theodori Hoen, cujus nomen celebre est inter Kalendariographos, qui affirmavit similem conjunctionem non contigisse à tempore Diluvii Noachici, quo facta fuerit in Aquario: Et cum simile quid sub titulo *Prodromi* ex Germania Germanicè prodiisset, Petrus Serarius, qui Amsterodami vivit, vehemens assertor Chiliaismi, ex utroque confecit *Brevem* (uti inscribitur, quamvis satis prolixam) *Dissertationem Latinam de fatali & admiranda illa omnium planetarum in uno eodemque signo Sagittarii, ignea triplicitatis ultimo, conjunctione, die 1. & 11. Decemb. anno 1662. Quâ tam ex S. Literis, quam ex ipsius conjunctionis natura, aliisque rerum præcedentium & concomitantium circumstantiis, clarè evincitur illustrem illum I. C. adventum imminere, quo 1. Gentem Iudeorum dispersam erit recollecturus, 2. Hominem peccati, qui hætenus tam in Ecclesia quam in mundo principatum obtinuit, aboliturus, & 3. Regnum in terris gloriosum tandem erecturus.*

16. Est certè Vir ille, bonus, pius ac benè doctus; nostri Duræi, Irenici, constans amicus, & quondam, nî fallor, Collega

Agrippi-

Agrippinæ Ubiorum: Sed *ἰστορῶμεν*, ac creditus in Swenckfeldianum promior; licet luis nuper ad me literis cum quibus hanc suam Dissertationem mittebat, profiteretur nullam partium inter Christianos doctrinam judicare convenientiorem Scripturis, quam Reformatam: Quin optimam navavit haud ita pridem operam in refutando Belgicè libello Sociniano & impio qui inscribitur *de Apostasia Christianorum*; ac longè meliorem meo iudicio, (quod citra illius offensionem dictum esto, Nam *disseminare bonos etiam de rebus iisdem, Incolumi licuit semper amicitia*;) quam in propugnando Gallicè contra D. Amyraldum, regno Christi Millenario, quod ille adversus D. Launæum, nunc *ἱσχυρίζομαι*, amicorum suorum quondam ἀλφά, plurimis oppugnaverat.

17. Circa titulum *Dissertationis V. R.* nolim immorari: nec expendere omnia quæ huc congestit ex rerum *precedentium & concomitantium circumstantiis*; Sufficiat observasse in limine, nec ipsum consentire cum nostro Groningano G. V. D. nam hic conjunctionem planetarum Noachicam, dixerat ex Theodoro Hoen, factam fuisse in Aquario, ipse verò V. R. eodem laudato Theodoro Hoen & aliis quoque, qui id ex *tabulis Conjunctionum* cerè colligi testantur, illam dicit contigisse in Piscibus, signo aqueo, pag. 13. & supponit falsò alium illustrem I. C. adventum esse expectandum, quam quo apparebit redux è coelo in consummatione sæculi ad iudicium vivorum & mortuorum; Neque enim alium hactenus, fides Christiana ex Scripturis edocta est expectare. Et cum istud sit *ὑποπόθεσις* omnium harum conjecturarum, necesse est corruere quicquid tam arenoso & falso fundamento superstruitur.

18. Sed videamus num ex illius *conjunctionis natura*, tale quid, vel per fiducias elici possit: Certè non nego eam esse rerum humanarum conditionem & corruptionem, in qua *ἰδρύμεθα*, quæ facile indicet haud procul nos abesse à Consummatione sæculi: Vergit ad finem sexta mundi Chilias, quam videtur æternum Sabbathum excepturum: Et plurima à Christo & Apostolis prædicta, ceu eventura ante illius ad nos reditum, suum eventum jamdiu sunt consecuta, ut nihil ferè aliud amplius supersit piis, quam ut anhelent ultimam suam liberationem, & illud ingeminent Apoc. x x i f. 17. 20. *Imò Domine Iesu veni.* Verùm edò quicquam facere, multo minus illa spectare quæ somniant Chiliastæ, & qui cum Quackeris & turbonibus

bonibus Anglis, quintam Monarchiam in terris præstolantur, istam conjunctionem planetarum omnium in Sagittario, nego & pernego.

19. Nam primò neque de motu, neque de situ, neque de numero Planetarum, consentiunt inter se hodierni Astronomi: Non desunt enim viri in eo genere versatissimi, (quos alii tamen planetas humanos appellant,) qui & Planetis hanc quam incolimus terram annumerent, eamque incolis Lunæ, si quos illa habet vel haberet, & habere præsumunt nonnulli, talem se præstare & exhibere statuunt, qualis nobis Luna est; & ex Planetarum ordine ac numero ipsummet subducunt Solem, quem in Centro universi perpetuo fixum asserunt, incapacem illius duplicis motus annui & diurni, ex quo pendet constans vicissitudo & variatio noctis & diei, ac tempestatum anni, nec non vel miraculosæ illius stationis quæ contigit tempore Josuæ Jos. x. 12 13. vel portentosæ illius retrocessionis, quæ evenit tempore Ezechie 2. Reg. xx. 10. 11.

20. Nec magis favebit ista conjunctio huic expectationi, si missis Copernici & Copernicianorum paradoxis, aut vorticibus Cartesii, malueris philosophari ex Ptolemæi principiis. Salmasius enim in erudita sua *Diatriba de Annis Climactericis*, pag. 308. & 309. te docebit, nec ipsum Ptolemæum, nec veterum Mathematicorum quemquam, aut meminisse harum magnarum conjunctionum, aut saltem censuisse quod per illas de mutationibus mundi generalibus judicium fieri debeat. Et æquè Palingeneses Platonicas ex istis revolutionibus & constellationibus portendi somniabis, ac illam vel Judæorum recollectionem, vel martyrum primam resurrectionem, de qua vis tibi met ad blandiri: Sunt Phænomena naturæ, in ordine ad Spiritualia, similes illis picturis, quæ undecunque illas aspexeris, in te semper intueri tibi videbuntur.

21. Adhæc non satis fibimet constant nostri Arioli. Nam alii id referunt ad regnum Christi millenarium, alii ad Consummationem sæculi; Alstedius enim, vir egregius & qui hunc errorem omnium doctissime errasse videtur, rejicit in annum 1694. auspicia & paratæ regni millenarii, quo finito iterum Satan solvetur, Gog & Magog pugnabunt contra Ecclesiam, & variis turbis miscebitur sæculum, Christo se iterum in cælos recipiente, cum iis qui primæ resurrectionis consortes fuerint. Videtis illius *Thesaurum Chronol. c. 54.* quod continet *Chronologiam magni conjuncti*. Eò autem colli-

mat

mat D. Serarius. At Theodorus Hoen, inde prælagit finem omnium, quod cum similis conjunctio facta fuerit in Aquario tempore Diluvii, hæc facta nunc in Sagittario, signo, uti loquuntur, igneo, portendat jam adesse tempus, ut loquitur Ovidius *Metamorph. l. i.*

*Quo mare, quo tellus, correptaque regia cæli,
Ardeat & mundi moles operosa labores.*

22. Sed neque de re ipsa satis inter ipsos convenit: Nam Alstedius quidem pertendit magnam conjunctionem Jovis & Saturni contigisse in trigono aqueo tempore diluvii; Sed non viderat, ut hodie nostri, tunc omnes planetas in eodem signo vel Aquarii vel Piscium conjunctos fuisse. Tum satis absurdum videtur, quod Astrologi pro suo arbitrio quatuor in Zodiaco trigonos per qualitates elementares distribuunt; ut ille sit aqueus, alter, igneus, æreus tertius, & quartus igneus: Quis enim hoc eos docuit? Cum illæ proprietates nequeant syderibus convenire, vel *formaliter*, vel *eminenter*: Non formaliter utique, si audiatur tota Peripateticorum Schola, quæ cælorum & syderum materiam negat esse elementarem, & illos constare ex nescio qua quinta essentia, cui nec humor, nec siccitas, nec calor, nec frigus conveniat. Quod si lux primigenia in corpora sydereæ fuit divinitus condensata quarto die hexaæmeri, exinde quidem *igneæ* utcunque dici possent, non tamen terrestria, vel aquea, nisi ab iis qui velint corpore in uno *frigida calidis* componere, *humensia siccis*.

23. Non etiam eminenter; Siquidem nullâ certâ ratione, vel indubitata experientiâ, constare potest, quinam sint influxus istarum constellationum ex quibus totus conflatur Zodiacus, quæ-ve specificæ operationes in hæc inferiora, ut illi tribuamus vim aquas ciedi ac permovendi, illi efficaciam ignem accendendi & calorem intendendi: Ac ut de Sagittario duntaxat loquar, quem *Sagittam* appellant Judæi Astronomi, ut Aquarium *Situlam*, cum ille sit ultimus signorum Autumnalium, potius signis frigidis quam calidis, terrestribus vel aqueis quam igneis, accenseri deberet. Ut sagitta ei tribuatur quod sub ipso primas frigoris & hiemis puncturas sentiamus.

24. Et sanè quam non fuerit nuper Sagittarius igneus, quando dicuntur omnes planetae in ejus cauponam convenisse, unâ deliberaturi de Republ. Judæo-Christiana, nisi forte quatenus sub ipso ad frigus expugnandum luculentus focus ubique strui debuit, acerbum

illud & diuturnum gelu ex quo ægrè eluctamur, satis comprobatur. Et pro eo quod Crassus apud Plutarchum in illius vita, Philosophastro cuidam nuganti apud eum periculosum esse castra movere sub Scorpione, salte respondebat multo magis se metuere Sagittarium, quod Parthorum sagittis undique impeteretur, ita iure dixerim minus à Sagittario metuendum fuisse tempore istius coniunctionis quam ab Aquario, suas nives & aquas congelatas in nos effundente.

25. Verum ita sunt absurdi isti *cælorum exploratores*, uti dicuntur Es. xlvii. 13. ut non solum qualitates elementares assignent purissimis & simplicissimis illis syderum corporibus, eorumque imperium in elementa partiantur pro lubitu, sed insuper ausint suis planetis tribuere qualitates morales, ut illos bonos faciant, istos malos, istos mediæ conditionis, prout se vel bonis applicuerint, vel malis; At verò fallò dixerit Moses Deum omnia creasse *valde bona* Gen. 1. 31. si nonnulla syderum conditione sua mala & noxia voluerit esse.

26. Nec contenti futilissimi homines elementa partiiri inter Astra, ut eorum quodque sciret quid suo subesset imperio, longius processerunt, & singulis Zodiaci signis, singulorum in corpore humano membrorum regimen assignarunt: Caput Arieti, collum Tauro, Geminis brachia, Cancro pectus, Leoni cor, Virgini intestina, Libræ renes, Scorpioni pudenda, Sagittario femora, Capricorno genua, Aquario crura, Piscibus pedes: Cujus distributionis si rationem petas, non aliud audies quam eos sic velle, sic jubere, stetque illis pro ratione voluntas: Nec etiam hic substiterunt; nam quasi familiæ inter Astra excircundæ præfecti essent à Domino, iterum singulas Orbis regiones & provincias, singulis assignarunt, quasi ipsius Numinis curæ in regimine universi sublevandæ gratiâ.

27. In his autem omnibus originem videas, luculentam Idololatricæ tum Gentiliticæ tum Pontificicæ, quæ illam interpolavit; Nec enim putem aliunde factum quod Ethnici quondam assignaverint suis distinctis Numinibus sua quæque elementa, suas artes, suas provincias regendas, contrariis etiam studiis & conatibus, per quos *Mulciber pro Troja, contra Trojam stahat Apollo*, suos morbos vel inferendos vel sanandos, quæ omnia revixerunt in Papatu. Imò ejusmodi fundamentis nititur magna pars tererrimæ illius Magiæ, quæ singulis signis Zodiaci & planetis suos assignavit genios, certis carminibus evocandos, certis characteribus detinendos, certis metallis & figuris

& figuris illigandos, de quibus fufè & noxie agit Agrippa *Occulte sue Philof. lib. 3.* Ut mirum fit Viros cœtera pios & doctos, ex tam ineptis ac noxiis principiis, ex disciplina tam vana, quæ passim damnatur in Sacris Scripturis *Es. xl. 24. 25. xlvii. 13. 14. Jerem. x. 2.* velle ea definire quæ ad œconomiam regni Christi spectant & illi soli nota sunt.

28. Et cum tam expresse Moles testetur *Deut. xxxix. 29.* *occulta esse penes Iehovam Deam nostram;* miror D. Serarium tam imperterritè asserere *pag. 18.* omnium eorum quæ à primis mundi iniuriis eventura sunt, signa in cœlis Creatorem posuisse, ut qui oculos ad videndum haberent, ibi tanquam in speculo videre quoque possent quæ in terris suo tempore eventura sunt. Sic enim non eguisset Ecclesia Prophetis supernaturaliter illuminatis, qui futura prædicerent, sed tantum tubis opticiis & peritis Astrologis, qui ope illorum in omnia Dei arcana in syderibus expressa, penetrarent; illamque cœlestem Scripturam, quæ formatur per situm & aspectus syderum, juxta ineptias Gassarelli *parte 4.* *Curiosit. suarum inauditarum,* quæ est de lectura stellarum, possent ope Steganographiæ Trithemii, explicare & resolvere.

29. Atqui inter ea quæ Scriptura Sacra declarat nobis innotescere per cœlos & astra *Ps. xix. 1. 2. Rom. i. 20.* non recensentur arcana futurorum, quæ sibi soli Deus reservata voluit. Sed pergo ulterius, & quoniam viri boni tam multa & magna portendi & prælagiri volunt per illam planetarum conjunctionem, libenter ab ipsis peterem, qui potius hæc velint colligi ex concursu & conjunctione omnium planetarum in eodem signo, quam ex eorum oppositione vel aliis aspectibus: Certè si Luna tempore conjunctionis suæ cum Sole desinit lucere, in oppositione verò plena est, si eclipses Solis quæ eveniunt tempore conjunctionis illius cum Luna, sunt duntaxat apparentes, reales verò ipsius Lunæ oppositionis tempore, non video cur magis metuenda sit conjunctio planetarum, quam eorum oppositio. Tum si planetis terra hæc debet accenseri, ut statuunt Coperniciani, non capio cur cœteri planetæ vel disjuncti vel conjuncti, plus in illam possint, quam ipsa in cœteros.

30. Frustra verò nitaris cum erudito Viro *pag. 23.* locis Scripturæ commemorantibus signa in Sole & Luna *Matth. xxix. 29. Luc. xxi. 25.* & alibi passim; Cum si ad literam illa signa sumi deberent, forent omninò portentosa & legibus naturæ contraria: In ista

autem conjunctione planetarum, nihil apparuit anomali, nihil monstroſi, nihil quod declinet à lege naturali quam Deus illis poſuit ab initio, unde quis jure colligat, ut olim dicitur factum à Dionyſio Arcopagita, ex miraculoſa Solis eccliſi quæ contigit in morte Domini, vel authorem naturæ pati, vel ipſam naturam brevi ruituram.

31. Se deridendum doctis propinavit Thomas Campanella, Monachus Dominicanus, cum *Phyſiol. c. 3.* anomalias æquinoctiorum, quæ forte ſunt in hominum computo, non in rebus ipſis, annumerat ſignis extremi judicii; prout eſt quod miremur Hugonem Grotium de *Verit. Rel. Chriſt. lib. 1.* ad eundem lapidem impingere, & Solem propius quam ante ad terras accedentem ſignis diagnosticis ultimæ conflagrationis accenſere. Nam illæ Solis declinationes & eccentricitates, ſi quæ ſint, de quibus judicium eſto penes illarum rerum peritiores, perpetuam ſervant legem: Imò quo nobis Sol videtur propior eſſe, ut hiemistempore, eo minus ſuum ardorem & calorem ad nos transmittit: Igitur non debent annumerari oſtentis & prodigiis, ea quæ procedunt ex conſtanti lege naturæ.

32. Quare ſi planetæ omnes viſi ſunt nuper ſub eodem Sagittarii ſigno, id factum fuit ex regulâri & ordinario eorum motu, quem Deus ab initio creationis illis indidit: Ut potiùs portentum debuiffet fuiſſe nobis, ſi illuc eo temporis articulo non conveniffent. Quinimò etſi homo non peccaſſet, illæ & conjunctiones & oppositiones planetarum, ſub directione Providentiæ Divinæ eveniffent. Sunt equidem aſtra & ſydera divinitus condita in ſigna diagnostica & diacritica temporum & tempeſtatum anni Gen. 1. 14. ut ſubinde urgent id Viri Docti de quibus agimus; Sed non in ſigna prognostica occultorum Dei conſiliorum, de quibus ex libro Scripturæ, non ex libro naturæ, ſumus edocendi; Iſta debent ediſci ex Bibliis, non ex ſtellis, & quod in eo genere Scripturarum authoritate deſtituitur, eadem facilitate contemnitur quâ probatur.

33. Influant per nos ſydera in corpora elementaria, ut ea variè afficiant; nihil tamen juris ipſis competet in mentes & voluntates hominum, eminentioris naturæ & conditionis quam ipſa ſunt, & *Vir ſapiens dominabitur Aſtris.* Tum libenter petierim ab iſtis hominibus, an illa quæ ſomniant ſunt eventura propter iſtam planetarum conjunctionem, an verò hæc conjunctio & *αὐγία* propterea acciderit, quod hæc ſint eventura: Nec enim poſito id omne
prope-

propediem eventurum, alterutrum inde lequeretur: Possunt in plurimis duo simul statui, quorum neutrum alterius signum, causa, effectus, vel adjunctum necessarium erit. Non ideo vel Petrus philosophatur quia baculus stat in angulo, vel baculus stat in angulo quia Petrus philosophatur: licet possit fieri ut in eodem cubiculo, & stet baculus in angulo & Petrus philosophetur.

34. Operam itaque ludunt & oleum Viri docti, dum notabiliores quosdam eventus in Ecclesia & Politia conantur adaptare istis conjunctionibus magnis planetarum, licet non omnium; ut factum operose ab Alstedio, & post eum à D. Serario *Dissert. sua p. 10. & 11.* Nec enim illi eventus contigerunt eo die & momento quo factæ sunt istæ conjunctiones; Imò quamvis nunquam diu unà subsistant isti planetæ, quod alii celerius alii tardius progrediantur, volunt tamen istarum conjunctionum effecta vel significata per multos annos continuare; prout fingunt adhuc durare effecta ejus magnæ conjunctionis Jovis & Saturni, quæ facta fuit anno 1603.

35. Adeoque cum per vices statas redeant, & præcedentis *vis* forte continuare statuatur donec altera eveniat, pari jure omnes omnino eventus, minimos, medio maximos, summos, ad illorum aliquam referas necessariò, quo debet referri ad conversionem primi mobilis, ut mensura est omnis nostri temporis, quicquid evenit in tempore. Et per absurdè statuas ex momentaneo illo planetarum occurso in aliquo signo Zodiaci, tam multa tantæque molis opera certò & infallibiliter pendere; cum eò veniant quisque per vias suas, ideo tantum, instar Catonis olim ingredientis Amphitheatrum, ut abeant: adeo ut nequidem ad momentum ibi consistant, sed pergeant in suo motu.

36. Neque possunt censerì planetæ ex illa *ἀνάσσει* aliquid novarum virium consequuti fuisse, quas deinceps explicent ad collectionem Judæorum & ruinam Antichristi & regnum millenarium, ac martyrum resurrectionem. Quin potiùs ex analogia conjunctionis Lunæ cum Sole, eorum vires per illam conjunctionem magis debilitatæ quam corroboratæ dici possent. Etenim Luna sui conjunctione cum Sole, excidit illo lumine quo plenè gaudet in sua ad illum oppositione.

37. Haud agrè fateor, multas revolutiones inexpectatas evenisse nostris temporibus, propter quas annus 1660. ut observat

Dn. Serarius pag. 16. *Annus mirabilis* sive *Annus prodigiorum* & *mirabilium* dici jure potuerit: Sed nulla ratio proferri potest ullius connexionis illorum negotiorum, vel cum planetarum conjunctione futura demum biennio post, vel cum iis capitibus quæ ex hac expectantur. Versat Dei Providentia res humanas pro suo lubitu, ita ut sæpè lucem suam ex tenebris educat, sæpè hominum spes inanes ac stulta consilia eludat, sæpè inexpectatas tempestates inde excitet, unde summa malacia expectabatur. Ista omnia verò velle planetarum aspectibus assignare, quid aliud foret quam relicto Creatore ad Creaturas transilire?

38. Si quæ monstra inter homines aut bestias edita fuerunt circa annum 1659. 1660. & 1661. quæ ibid. tangit D. Serarius, illa non debent adscribi vel nuperæ conjunctioni planetarum, quæ nondum contigerat, vel proximè præcedenti, cujus jam vires debuissent deficere. Habent monstriosi partus suas plerunque causas in terris, ut cœlitus ex stellis non sint arcessendæ: Ab ævo talia edita sunt tubinde ostenta, etiam inter Gentiles, ut videre est apud Julium Obsequentem de *Ostentis*. Fateor ex talibus posse sumi indicium Dei irati hominibus & judiciorum suorum imminantium, & sic Deum provocare mortales ad resipiscientiam: Sed ex talibus velle ariolari quintæ Monarchiæ auspicia, & primam resurrectionem, & reditum Judæorum in Palæstinam, quæ si expectanda forent, potius lata quam tristia deberent dici, esset longius procedere quam fas est: Nec video quî magis ad præcedentem planetarum conjunctionem pertinuerit quod refert Vir Doctus de infante nato in Norvegia sub initium anni 1661. qui in matris sua utero, duodecies, *Va Dania*, *Va toti mundo*, *inclamare auditus* fuerit, quam ad nuperam, quod pronuper in Novellis ferebatur, infantem recens natum in Anglia non solum cum omnibus suis dentibus, sed etiam qui ipso natalitatis suæ die perfectè & intelligibiliter loqueretur.

39. Quin talibus sæpè, Deo sic permittente, se immiscet Sathan & Spiritus ventriloquus, ad homines decipiendos, & abducendos à seria in Deum fiducia & Scripturarum studio ac oraculis. Quo respectu non pluris ista portenta fieri deberent, quam libri Apocryphi Tobiae & quarti Esdræ, quorum hunc ultimum nequidem admittit Ecclesia Romana: etsi ejus autoritatem propugnet D. Serarius pag. 25. ut habeant similes labra lactucas: Nec si humaniùs
de illo

de illo libro senserunt vel Scaliger, non Josephus, ut putat Vir Doctus, sed Julius Caesar, vel Bibliander, ideo reponendus est in arce: cum sit refertus nugis Cabbalisticis, & ab aliquo Semi-Judæo Christiano confectus, ut sub nomine Viri Sanctissimi & magnæ celebritatis inter Judæos, Judæis ipsis Mysteria Religionis Christianæ, sed variis erroribus permixta, ex indirecto instillarentur.

40. Nihil enim frequentius fuisse primo & secundo sæculo Christianismi istiusmodi *Judæiæ export* & piis fraudibus, notius est inter eruditos quam ut debeat multis demonstrari: Et hunc quartum *Eldæ* scriptum esse post libros Novi Testamenti, nemo mediocriter in illo & his versatus jure inficiari poterit. Vaticinium verò prætentum Tobiz, quod crassioribus characteribus ad *Dissert. sua finem* libuit D. Serario describere, nec ita extat in exemplaribus Græcis & Latinis, quæ meminerunt solius secundi Templi reedificandi Jerosolymis post solutam captivitatem Babylonicam *juxta Prophetas*; ut revera contineant sub specie vaticinii de re futura narrationem historicam rei jam factæ; nec quæ habet Pauli Fagii versio *juxta Chaldaicum Hebraizans* exemplar Constantinopolitanum, aliò spectant quam ad deliria recutitorum, cum suo Messia & per eum reparationem Hierosolymorum & Templi & cultus Levitici in eo, nec quicquam expectantium.

41. Nec jure colligit Vir Doctus pag. 17. hanc conjunctionem planetarum ea portendere quæ dicit, eo quod die quæ illam præcessit scilicet 10. Decemb. inciderit Dominica secunda Adventus cujus Evangelium, ut vulgò loquuntur, delimitur ex Luc. xxi. 25. Et erunt signa in Sole & Luna & Syderibus, &c. Perinde ac si ille noster benedictus Deus cui omnes via sua nota sunt ab æterno, præter hunc planetarum congressum potestatumque harum coelestium (an stellæ hoc debeant insigniri nomine, viderint alii) agitationes, hanc quoque Prophetiam & exhortationem Domini Iesu expressè illo die, congressum hunc immediatè antecedente, omnibus prælegi & inculcari jussisset, si forte adhuc in extremo hoc temporis momento aliqui resipiscere vellent, & salvari mererentur.

42. Nolim hæc verba accuratius percribare: nec inquirere, vel quí homines resipiscendo, *salvari mereantur*, cum omne nostrum meritum, juxta Bernardum, sit misericordia Dei: vel quí Deo ipsi dubia & in incerto pendeat resipiscentia aut impenitentia hominum; siquidem omnia, juxta horum hominum doctrinam, usque ad

que ad finem mundi eventura ex fatali syderum situ ita pendent, ut nequeant non evenire: vel qui in Dei iussa & mandata referri queat illa Euangeliorum annuorum distributio, sive sit Pauli Diaconi, sive Alcuini, tempore Karoli Magni, inventum, quam tamen multi plus obesse putant quam prodesse Ecclesiae: Sed non video quae inter illam planetarum conjunctionem, & istam Evangelicam lectionem connexio fingi debeat, ut non sine omine speciali simul concurrisse statuatur.

43. Nam primò etsi valeret illa observatio in stylo Gregoriano sive novo, cessat tamen in veteri sive Juliano: adeoque illud omen quod ex ista hypothese terrere debuit Amsterodami, non potuit hic Groningæ obtinere: Nam pervigilium illius conjunctionis, quod isthic erat secunda Dominica Adventus, hic apud nos erat Adventus Dominica prima: Deinde falsum est illam Lectionem Evangelicam ex Luc. xxi. 25. pertinere ad secundam Dominicam Adventus, cujus Euangelium desumitur ex Matth. i. 2. & seqq: sed pertinet ad Dominicam primam, quae juxta stylum Julianum incidit quidem in 30. Novembris, Decembris 10. ac juxta Gregorianum in Decembris 3. Novembris 23. Quod calculis nostrorum Computistarum conturbandis sufficit.

44. Deinde illa signa quae ibi commemorat Christus, videntur multis potius spectare everisionem Jerosolymorum per Romanos, & Gentis Judaicae destructionem ac dispersionem, quam illius recollectionem & restitutionem. Quin etsi pertinerent ad saeculi consummationem, nihil tamen eorum portenderent quae fingunt & somniant Chiliastræ. Tùm etiam illa signa Christo commemorata non debent intelligi literaliter sed mysticè, ut satis colligitur ex Apocal. vii. 1. 12. 1x. 2. nec ipsi Millenarii eunt inficias. Per Solem enim conditio Ecclesiae, per Lunam status Politicus intelligitur: Sol Ecclesiae obscuratur & patitur suos labores, per haereson & errorum fumum ex puteo abyssi prodeuntem; Luna Politiae mutatur in sanguinem, cum ejus facies bellis cruentis deformatur. Quare vaticinium Christi ad ea quae syderibus eveniunt, aut evenire finguntur, trahi non debet.

45. Adhæc dato non concessio, *Signa* quorum meminit Christus in ipsis Luminaribus Cœli sensibilibus eventura, non posset eo trahi conjunctio planetarum de qua agimus: Nam ut illa nemini fuit

mini fuit conspicua, quod tamen in ostentis & portentis requiritur, ita nullum debet censerī factum Signum in Sole, Luna & Syderibus, quando nullam subjectivam mutationem aut alterationem patiuntur, & omnia in illis procedunt juxta motum ipsis primitus impressum à Deo & constantes leges naturæ. Neque est quod ex vultu & positura horum Cæli Magnatum Orbisque Regentum, sic enim eos appellat non semel D. Serarius pag. 13. & seqq. colligas eorum conjunctionem esse portentosam: cum è contrario portento debisset esse, si eo temporis articulo, alium situm & vultum obtinissent. Ut nullo certo argumento inde colligas, eam necessariò grandis & eminentis alicujus universalis mutationis prænuntiam esse.

46. At, inquit Vir Doctus, tunc visa fuit Luna recens è Solis radiis egressa, à Martis corporali conjunctione vehementer incensa, tota ignea & ardens: idque eo magis quod ipse Mars quoque à Solis conjunctione inflammator fuerit: & Sol vicissim à Saturni conjunctione infestior & turbator. Cui denique accedit quod Mercurius, qui cum bonis bonus est, cum malis malus est, heic cum pessimis necessariò pessimus sit. Ille enim Saturno corporaliter junctus, quid in hac universali combustione suis influentiis, quam omnis generis fallacias, fraudes & prodiones fert, omnia sinistris suspicionibus, secretis conspirationibus, & intestinis odus implens, adeoque injustitia & violentia omnis mensuram in terris adimplens. Dum interea Venus & Iupiter, (cujus propria hac domus est) etiam si quoque adfuerint, adeo tamen remoti atque à combustione & malignitate intercurrentium planetarum præpediti & obstructi fuerunt, ut benignioribus suis radiis quamdiu extranei illi in aliena domo grassantur, ad nos penetrare nequiverint.

47. Nolim hunc grandiloquum sermonem ex vanissimæ disciplinæ hypothesebus efformatum, ad vivum resecare, vel inquirere, quo jure plus metuendum sit à planetis combustis, quam ab aliis; aut cur Sol potius corrumpatur & infestus fiat à Saturni maligni conjunctione, quam Saturnus corrigatur & emenderetur à Solis vicinia; aut unde tam versatile ingenium Mercurio, ut cum malis malus sit, cum bonis bonus: Sufficiat quod nihil hinc malorum & vitiorum portendi dicatur, quod jam per multa sæcula non grassetur affatim inter homines, quorum corruptioni & voluntariæ nequitiae ea omnis colluvies criminum debet adscribi, non innocentibus astris: Etsi hæc demum omnia mala ex illa *αἰτία* expectanda sunt, quo jure vel argumento colliges quatuor ergo illa

capita bonorum, quæ hinc extundis, jam imminere? Adde quod cum in illa coniunctione brevi admodum perstitissent planetae, non diu potuit materia quorundam ex illis, benignos cæterorum influxus alterare vel impedire.

48 Urgent item quod convenirent planetae in Sagittario, signo igneo, eodem loco, quo nuperrima 1603. anno die 29. Septembris vel 9. Octobris, conjunctio magna facta est, sub qua adhuc laboramus, & sua plenâ & finali operatione nondum absolutâ, quasi Cæli, qui Deo gloriam annunciare dicuntur, vocē suâ nihil aliud vellem quam significationem illam præcedentis magnæ coniunctionis repetere, nobisque iteratâ præconiâ confirmare hanc combustionem non aliam esse, quam quod præsens impiorum mundus certò sit conflaturus; At verò mirum est magnæ illius coniunctionis anni 1603. virtus nondum deferbuisse, cum hæc altera major maxima, vel instabat vel contigit. Tum si hæc recens nihil aliud ominatur quam ista, non video cur tria vel quatuor illa grandia ceu jam jam imminencia per hanc portendi statuaneur: Et cum mundi conflagratio futura in consummatione sæculi & universalis resurrectione bonorum & malorum, ex Scripturis Sacris facis luculenter veniat expectanda 2. Petr. 111, 1. nihil certius ex Astrorum situ potest demonstrari.

49. Hanc tamen coniunctionem esse *Signum* illud filii hominis de quo Matth. xxiv, 30. non ausint dicere Viri Docti, nec revera dicunt vel dicere possunt indicium esse illius ultimæ *irruptionis* cuius meminerunt Sacre literæ; cum juxta eos post resurrectionem primam Martyrum & evolutum Millenarium suum regnum, sequitur sint variæ impietates in mundo, Satanâ ex suis vinculis erumpente, & Gogo ac Magogo suos imperus in Ecclesiam Dei renovantibus: quamvis difficile sit ariolari, unde illa novorum scelerum semina sint enascitura inter homines, postquam *impiorum mundus* penitus deflagaverit, & per mille annos Christus universum orbem sibi in his terris obsequentissimum habuerit. Certè tali cogitari nequeunt nisi ab hominibus clam Origenianismo imbutis, quod obiter hîc sufficiat indicasse: adeo prolixum syrma absurditatum secum trahit Chiliaismi delirium.

50. In hac præterea coniunctione id maximè *ominosum* videtur D. Serario pag. 15. quod non ultra diem unum in illo signo planetae simul constiterint. Sed è contrario id futurum fuisset ominosum & miracu-

miraculosum, si ad momentum constitissent, ut contigit in Sole & Luna tempore Josuæ, nec perrexissent quisque suā viā. Nec me movet simile Viri Docti: Sicut enim, inquit, si primores Urbis, aut Duces exercitus, solemnissimè congressos, subitò rursam & ceu trepidantes ab invicem digredi videas, nemo non inde grande quid subesse colligere potest, na prorsus hic, dum isti Cœlestium duces intra tot sæcula vix semel congressi, tam properato rursam invicem festinant, annon merito terrorem incutiant? Mitto quod Vir Doctus illum suum conventum maximum planetarum mox addit non videri potuisse à nobis: De illo enim ut adhuc imminenti ita scribit; Extra conspectum enim nostrum, in loco nobis Europæ subterraneo, temporeque nocturno nobis somno oppressis, in commune illud Cœlestis Sagittarii palatium congregabantur. Sed Gentilitium atque Ethnicum est tribuere Syderibus quod regant fata hominum & illis præsent, ex quo errore ad eorum cultum jam olim processum fuit: Quin potius serviunt illa hominibus, qui dextrè in res suas eorum situ & lumine utuntur.

51. Præterea nec semper conveniunt Regentes in Urbe & Præfati militares in castris, ad res etias & magni momenti; sed quandoque ad haustum vini, fistulam tabaci & meram animi relaxationem. Et ubi conveniunt ad feria, deliberant serio inter se, & conferunt consilia, & promunt quique quod sentiunt de communibus negotiis; Sed infans foret qui ejusmodi consultationes & deliberationes tribuat Syderibus, sensu & ratione destitutis. Ut sit ejusdem furfuris quod observat Vir Doctus, tum pag. 15. de ordine quo separabuntur, & sequentis aliis minoribus conjunctionibus 21. Octobris hoc anno 1663. & 22. Novembris anno 1664. tum pag. 13. de horum suorum Regentum positura in illo suo congressu, in quo visi fuerint omnes admodum iristi & turbato vultu præditi. Cum tamen è contrario, si quis illis inesset sensus rerum futurarum, admodum læto & hilari vultu debuerint eò processisse, siquidem, ut censent isti homines, nonnisi jucunda & salutaria portenderint Ecclesiæ.

52. Non negaverim ad Ostenta referri posse, & novam illam stellam quæ apparuit in serpentario anno 1603. Viro Docto commemoratam p. 14. & cometas anni 1618. & 1652. quos refert p. 15. nec non & illum anni 1659. qui visus fuit prope aquilam cœlestem, non ut cæteri, inquit, flammeam caudam post se trahens, sed à fronte jaculum igneum tanquam aculeum vibrans & aquila corpus petens. Sed nihil illis come-

tis cum stato & ordinario motu planetarum, quos in hoc grandi automato, tam sapienter & tam affabre facto, oportet necessario modo sibi occurrere, modo à se invicem recedere. Quinimo quamvis dixerit Claudianus,

Nunquam visus in cælis impune cometa,
ei tamen reclamasse nonnullos viros eruditos, in comperto est. Tum de eorum portentorum significatu determinato, vix aliunde constat quam ex eventu.

53. Quod verò spectat conjunctionem nuperam planetarum, ex qua tam insignia præstolantur isti homines, ut fidelium mentes ex cælo in terram revocent, & regnum Christi spirituale, cæleste & æternum, in Monarchiam mutant terrenam & temporalem, miror eos tantum illi tribuere, non observantes eandem posse trahi à Mahumetanis in rem suam, quod arma eorum maxime celebria sint arcus & sagittæ; vel in suam à Pontificiis & Jesuitis, inde ominaturis reditionem in gratiam sui Alexandri cum magno Ludovico, ex quorum oppositione plus boni sperandum foret Ecclesiis nostris, quam ex omnium benignissimorum planetarum concursu & conjunctione.

54. Et si meminerimus modò illius inanis strepitus, quem ante aliquot annos excitavit in omnium ferè mentibus rumor falsus per Astrologos sparsus de grandi & extraordinaria ecclypsi futura in Sole, & tenebras plusquam Cimmerias toti orbi inductura, quæ tamen vix quicquam delibavit de luce ordinaria, non facile conturbabimur futilibus garrilibus hominum male sanorum, temere irrumpentium in Dei consilia, & astris assignantium quæ sapienti & imperceptibili illius Providentiæ conveniunt. Nihil certè tutius viro sapienti quam sobriè admodum philosophari de futuris: & circa ea quæ spectant Dei Ecclesiam insistere Petri adagio, *videt æne reges*, ac illis somniis & terriculamentis Astrologorum, illud Jeremiæ x, 1. 2. 3. semper opponere; *Audite hoc verbum quod eloquitur Iehova vobis, ô Domus Israël; Sic aut Iehova, incedere in viam gentium istarum ne discitote, & à signis cælorum ne consternemini: quia consternantur gentes ab illis: Nam statuta populorum sunt vanitas: Ubi Hieronymo ibi teste, propriè adversus eos loquitur qui venerantur cælestia, & quæ in signa sunt posita annorum, temporum, mensum & dierum, ab his æstimant regi genus humanum, & ex causis cælestium terrena moderari.*

VINDICIARUM

PARS PRIOR:

QUÆ EST,

DE

CONVERSIONE

Universali Judæorum & Populi Judaici
restitutione in Palæstina.

Etsi quæ disputantur in Academicis, quamdiu remanent intra Academica septa, & neminem personam offendunt, non soleant à quoquam extra illa impugnari, attamen nescio quo meo fato factum fuit, ut aliquot meæ Disputationes, anno superiori, adversarios naetæ sint & censors, quos minime decussisset. Hos inter, nomen professus est suum D. Petrus Serarius, qui visâ meâ Disputatione habitâ ante decem menses de Conjunctione Planetarum omnium in Sagittario facta, ut dicebatur, primo Decembris stylo Juliano anno 1662. ei opposuit *Responsionem Apologeticam*, mihi nominatim inscriptam, demonstraturus se jure inde collegisse, brevi Judæos in Palæstinam revocandos, Hominem peccati abolendum & Regnum Christi millenarium in terris erigendum.

2. Dubitavi aliquamdiu deberem-ne cum ipso hanc serram reciprocare, & gravioribus occupatus, censebam melius me facturum, si rem totam æqui & pii lectoris judicio permitterem: Si quidem ipse Disputationem meam ferè integram suæ Responsioni inferuit. Sed cum intelligerem aliquot Mennonitas ipsi applaudere, & prius ejus scriptum in linguam Belgicam esse translatum,

ut illi popello placerent quas fecisset fabulas, aliquas censui horas subcissivas esse concedendas examinanda illius Responsioni, & meæ Disputationi vindicandæ; quod sum facturus in Spiritu lenitatis, aculeos quibus subinde horret ejus Scriptum prætermittens, & animo Christiano condonaturus.

3. Quod ægrè fert in limine me neglectis suis rationibus Theologicis id solum egisse ut ostenderem *argumenta sua ex astris petita, non esse apodictica & infalibilibus nixa hypothesis, quibus nemo contradicere posset, nullo justo nititur fundamento; Etenim ipse titulus meæ Disputationis satis indicat nihil aliud mihi tunc fuisse propositum, nec voluisse ex professo Chiliasmum illiusque appendicis impugnare, aut expendere quæ contra Dr. Amyraldum, (quem audio & doleo haud ita pridem diem suum obiisse) pro Regno Christi Millenarîo Gallicè conscripsit. Nec enim debui me immiscere liti quæ illi cum Celeberrimo Amyraldo intercedebat, aut in exercitio Academico suscipere refutationem grandioris libri, & scripti eâ linguâ quam pauci Academici nostrates intelligunt, & contra eum Amyraldi librum quem nunquam vidi.*

4. Levicula sunt quæ ad meâ Disputationis §. 1. 2. 3. & 4. Vir Doctus annotavit. Jure-ne Judæos, hostes juratos Crucis Christi & in carne gloriantes, *recutitos dixerim, vocabulo, inquit, ab Ebnick Sanctæ gentis illisoribus mutuato, judicent Christiani. Nec Sanctæ mihi nunc illa gens, apud quam Sanctitatis omnis nostræ fons & author, seu Impositor blasphemè traducitur, nec magis facit ad Judæorum opprobrium si recutiti dicantur, quam si vocentur circumcisi, cum Latinis Authoribus & Glossographis hæc duo synonyma sint; ut observant Persii Commentatores, ad illud illius Sat. 5. Labra moves tacitus recutitaque Sabbata palles: ubi recutita Sabbata interpretantur Sabbata recutitorum, idest circumcisorum; & tam mihi licuit Judæos stultè gloriantes de circumcisione carnis, hoc nomine indigitare, ac licuit Paulo Phil. 111. 2. ipsam circoncisionem, περὶ τῆς περιτομῆς, concisionem, sive κατατομὴν, appellare.*

5. Quod autem Chiliastarum hodiernorum spes tumidas, cum Judæorum expectationibus inanibus contulerim, sub hoc tamen discrimine, si ita Viro Docto lubeat, quod Judæi expectent futurum adhuc quod jamdiu præterit, isti verò in plerisque quod nunquam futurum est, id tanto potiori jure à me factum, quod ex Judæorum deliris

deliriis, somnia Chiliastrarum, Judice Hieronymo, prodierint: Is enim in Catalogo Scriptorum Eccles. agens de Papia (homine eo inter Veteres quem Eusebius libr. 3. Hist. Eccl. cap. ult. dicit fuisse multarum fabularum promum condum, & tenuis admodum iudicii,) ita loquitur: Hic dicitur mille annorum Iudaicam edidisse *Δωδεκάωρον*, quem secuti sunt Irenaeus & Apollinarius & cæteri qui post resurrectionem ajunt in carne cum sanctis Dominum regnaturum. &c.

6. Sic idem Hieronymus in cap. 36. Ezech. negat Christianos expectare juxta Iudaicas fabulas, quas illi *Δωδεκάωρον* appellant, gemmatam & auream de cælo Hierusalem; quam paullo ante dixerat à Judæis expectari in mille annorum regno, quando civitatem Hierusalem asserunt extruendam & Templum quod in fine hujus voluminis describitur, & rerum omnium felicitatem. Ex proæmio in libr. 18. Comment. ad Esaiam. Si Apocalypsim Ioannis juxta literam accipimus, judaizandum est: Si spiritualiter, ut scripta est, differimus, multorum Veterum videbimur opinonibus contrariæ: Latinorum Tertulliani, Victorini, Lactantii: Græcorum, ut cæteros pratermittam, Irenæi tantum Episcopi Lugdunensis faciam mentionem; adversum quem Vir eloquentissimus Dionysius Alexandria Ecclesie Pontifex eleganter scripsit librum, incidens mille annorum fabulam, & auream atque gemmatam in terrâ Hierusalem, instaurationem Templi, hostiarum sanguinem, otium Sabbati, circumcisionis injuriam, nuptias, partus, liberorum educationem, epularum delicias & cunctarum gentium servitutem: rursusque bella, exercitus ac triumphos & superatorum necem; mortemque centenarii peccatoris. &c.

7. Quin jure merito mea faciam ejusdem Hieronymi ibidem verba, de iis, qui etiamnum hodie illam Chilionelitarum hæresim, uti dicitur Philastrio de hæres. amplectuntur, sibi que in ejusmodi expectatione blandiuntur; Quibus non invideo, si tantum amant terram, ut in regno Christi terrena desiderent. Et post ciborum abundantiam, gulaque ac ventris ingluviem, ea qua sub ventre sunt quarant.

8. Antichristi porrò ruinam & destructionem totalem expectandam credo: Sed quando & quomodo sit processura nolim temerè definiri. Nec putem spem illam absolutè decollaturam, per reconciliationem, si procedat, Regis Gallia cum Papa; Sed saltem eo casu illa spes eorum decollabit, qui eò maxime facturum istud diffidium hactenus & optarunt & humanitùs crediderunt: & tantum abest me voluisse gloriari, ac si per præconceptam inter Gallorum Monarcham

& Alexan-

& Alexandrum Pontificem Romanum reconciliationem, spes illa appropinquantis meretricis magna Iudicii, jam evanuisse, ut è contrario gente Gallus id gloriæ optem Regi Potentissimo Gallie, ut exequendis Æstinatis Dei iudiciis in Babylonem felicissime interserviat; & id vœcordiæ Alexandro, ut obstipæ maneat mentis, & pergat iustissima Gallorum arma in se stolidâ suâ superbiâ concitare, quò sic in ipso compleatur quod Ethnicus quidam satis Christianè dixit, si Jehovah nomen loco Jovis reponatur, Quos Iupiter vult perdere dementat; prout suus Pasquillus nuper illi in os exprobrabat, quod quamvis, nec Deus sit nec homo, sed medius inter utrumque, ut sui Canonistæ loquuntur, valde stultè & bruti instar egerit, quod suis clavibus, de quarum potestate solet gloriari, non ha saputo ferrar il Turco n'el Seraglio, ed' i Galli n' el Gallinayo, nequiverit Turcam in suo Gynæceo, & Gallos in Gallinario, ne contra se prodirent, includere.

9. Non itaque vel despero de everfione Babylonis, vel Prophetas Israelis, aut Christianam & piam spem Israelis, evertere volo, ut mihi injuriâ tribuit D. Serarius; sed spes Judaicas & inanes Chiliastarum rideo; & quantum ad ea quæ prædicuntur in Scripturis de Antichristi sede evertenda & Babylone desolanda, per illos ipsos Reges quos olim inebriaverat vino fornicationis suæ, illa suo tempore eventura firmissimè credo. Sed cùm juxta ipsummet Virum Doctum annum aut diem definire temerarium sit, malim in silentio & pia expectare Dei opus, quàm illi statim fascès submittere, qui se ita putet de imminente periculo vel divinè edoctum, vel ex Sacris Literis convictum, (quæ duo cur divellat D. Serarius ipse viderit) ut silentium tenere non possit. Etenim ne credamus omni spiritui monemur à Johanne I. IV, 1. & quo minus assurgam illis Enthusiastis facit Prophetæ monitum, Ne dicatis Conjuratio, in quibuscunque dicit populus iste Conjuratio, & timore istius ne timeatis, neque expavescendum dicatis, Esa. VIII, 12.

10. Sed quoniam Vir Doctus, ad quatuor Capita revocavit illa de quibus in sua Responsione Apologetica, contra me disputare voluit, incipiamus à primo, quod est de Conversione Universalis Iudeorum ad fidem Christi, & populi Iudaici restitutione in Palaestina. Ubi ab initio observandum, ex Disputat. mea §. 5. me quidem non negasse aliquam Conversionem Iudeorum ante ultimum Christi adventum & resurrectionem mortuorum; Sed tantum nihil definire voluisse de illius modo &

do & ordine, ac solum negasse Judæos redituros in terram Canaan
tamque denuo possessuros. Igitur possem hic suo loco relinqueretotam
hanc Controversiam de Universali Judæorum conversione, & in
altero tantum quæstionis membro occupari. Interea tamen, ne vi-
deamur hanc materiam leviori pertractasse brachio, agendum de
utraque illius parte disseramus.

11. Quantum ad Judæorum Conversionem, quæ adhuc videtur
expectanda, non diffiteor illius persuasione, multos Christianos
alacrius incubuisse linguæ Hebraicæ & rerum Thalmudicarum &
Judaicarum studio: quamvis illius excolendi, alia etiam majoris
momenti motiva habeamus; cum eâ ratione felicius & facilius
in mentem Oraculorum Divinorum subinde penetremus: Nec ta-
men potiori jure dixeris eximium donum linguarum Christianis su-
periori sæculo restitutum fuisse, ut Hebraicæ cognitio interserviret
Judæorum conversioni, quam promovendæ veritati inter Arabas
& Turcas, per notitiam Arabicæ; quamvis de Arabum & Turca-
rum conversione speranda, nihil quod sciam extet in Scripturis; ni-
si quod novæ quædam Prophetiæ illam quoque volunt propediem
expectari.

12. Sed prout aranei ex iisdem floribus venenum suum confi-
ciunt, ex quibus mella sua colligunt apes, ita non desunt qui ex
illa qualicunque expectatione Conversionis Judæorum, ex qua bo-
ni & pii honesto & sancto desiderio flagrant promovendæ eorum
salutis, & illos revocandi ad castra Domini, ex quibus per tot sæ-
cula transfugerunt, è contrario ansam arripiunt excogitandi ac
inter Christianos disseminandi opiniones absurdas & portento-
sas, quæ nullo modo sint ferendæ vel admittendæ; Nam Isaacus
Peyrerijs, Author libri de *Praadamis*, quem olim iique omnium
primi refutavimus, in sua *Deprecatione* ad Pontificem Romanum, de
hoc libro à se edito cum Reformatam Religionem externè profi-
teretur, asserit illius libri conscribendi propositum sibi natum fuisse
ex desiderio promovendæ Conversionis Judæorum ab Apostolo
prædictæ, & ominatur p. 62. ipsum hodiernum Alexandrum VII.
divinitus reservatum esse *Pastorem huius sæculi*, qui utrumque *Gregem* col-
ligeret, *Judaicum & Gentilem*, & ex duobus unum faceret: Quod est,
ea quæ sunt Christi apud Paulum Ephes. 11, 14. Antichristo tri-
buere.

13. Quamquam neque Præadamitica hypothesis potuisset inter-
vire illi operi, cum sint Judæi convertendi per Scripturas sacras
agnitas & stabilitas, non impugnatas vel everfas; Neque illa con-
versio possit moraliter per Pontificem ejusque Ministros procedere;
cum nihil eam magis remoretur quam Idololatria Pontificia, &
modus ille durissimus agendi cum Judæis apud Pontificios, si quan-
do amplectuntur sacra Pontificia, ex Calcaria in Carbonariam
delapsi: coguntur enim pati jacturam omnium suarum faculta-
tum, ceu acquisitarum per injustas uluras ab ipsis vel suis parenti-
bus; nisi forte Medici fuerint, quos solos Pontifex illi multat
subducit. Qua de re & quantum obsit Judæorum Conversioni in
Papatu, videndus est Eques Sandissimus *sue Relat. de Relig. cap. 41.*

14. Ut autem absurdè Præadamita suis eccentricis concepti-
tibus prætexebat Conversionem Judæorum, & Pontifici adulatu-
rus, instar canis famelici offam petentis, Alexandrum illi operi di-
vinitus præficiendum, parum felix aruspex, augurabatur, ita
etiam hodierni Chiliastræ eadem hypothesi non parum abutuntur,
dum illam substernunt in fundamentum multorum errorum ad
suum Chiliasmum spectantium, cum quibus nullo necessitatis vin-
culo coheret. Quid enim illa Conversio Judæorum ad fidem Chri-
sti, cum eorum reditu in Palæstinam, Hierosolymorum reedi-
ficatione & Templi ac cultus Levitici restitutione? Quid cum
Christi sensibili & personali adventu in terram ante diem judicii, ut
per mille annos regnet in terris, cum ea bonorum omnium terro-
rum affluentia, quæ nequidem Epicuri de grege porci majorem
essent optaturi? Quid cum Martyrum & Sanctorum plurimorum
resurrectione præmatura ad eas delicias terrestres, multis sæculis an-
te resurrectionem universalem omnium & diem judicii?

15. Itaque circa Judæorum Conversionem quædam sunt certa,
quædam probabilia, quædam omnino falsa. Certa & indubitata
plura sunt: Primum enim certissimum videtur Deum habere &
habiturum usque ad consummationem sæculi in Judaica & Israeliti-
ca gente, per speciale quoddam illius gentis privilegium, & singu-
lare mysterium, nonnullos suos electos, quos jure dixeris cum Apo-
stolo Rom. x 1. 5. *reliquias secundum electionem gratia*, ad Christum
tempore suo convertendos & adducendos: Quod etiam omnium
sæculorum experientia luculenter comprobatur: Nunquam enim ita
sterile

sterile fuit Euangelium Christi respectu hominum illius gentis inter Christianos degentium, quin subinde aliqui reperti sint & reperiantur, qui hamo Evangelico, fuerint subducti ex pelago errorum suorum & traducti ad Christi notitiam: Quos inter haud pauci fuerunt qui etiam postea optime meriti sunt de re Christiana; ut exempli gratiâ Samuel Marrochianus, Paulus Brugenſis, Nicolaus Lyranus, Petrus Alphonsus, Hieronymus de sancta fide, Joannes Haac Levita, Immanuel Tremellius, & similes.

16. Secundo & illud certum est quod, si soli ex Judæis verum Dei Israellem constituent, ut, ut numero hætenus pauci, qui pertinent ad electionem gratiæ; adeo ut reliqui occallescentes, etsi juxta carnis natalia Israelitæ videantur & glorientur in carne, nequiquam tamen pertineant ad Dei Israellem: Id autem luculentius docet Apostolus Rom. i. 1. 6. 7. quam ut à quoquam queat vocari in dubium. Tercio nemo inficiabitur multos Israelitas Christo nomen passim dedisse, quo tempore Euangelium longè lateque per Apostolos disseminabatur apud Gentes; uti liquet tum ex operarum distributione inter Petrum & Paulum, quorum illi circumcisio huic præputium obligit Gal. i. 1. 7. 8 tum ex ipsa Epistolarum Petri, Jacobi, Pauli ad Hebræos, *ἐπιστολῶν*: Ne dicam multas Christo Ecclesias collectas olim fuisse Hierosolymis, Cæsareæ, & in tota Palæstina, & plures Judæos inter Gentiles dispersos, quales nominatim Berceenses celebrantur Act. xv. 1. 11. fidem Euangelio adjunxisse.

17. Quarto illud quoque certum est teneri Christianos, eos præsertim inter quos Judæi versantur, & quos cæteroquin Deus speciatim instruxit donis & luminibus ad id necessariis, omnem operam adhibere necessariam convincendis aut convertendis Judæis: idque ex Scripturis V. T. tanquam ex principio ipsis & nobis communi; quantum ideo etiam interest auctoritatem & *ἀνδρείαν* per omnia sarram tactam conservari; contra quam fit à plerisque Communionis Romanæ Theologis, quibus solemne est lutulentos Vulgatae suæ Versionis rivos, vel æquare vel præferre fontibus Hebraicis: Quamvis id non obtineat ita universaliter in Patu, ringentibus licet Lindanis, Gordoniis, Regurdiis, Morinis, quin Deus subinde suscitaverit qui illis cordatè resisterent, & Judæos, cujusmodi fuit contra Lindanum, Joannes Isaacus, Professor Colonienſis, & Christianos, qualem se præstitit contra Mo-

rinum, Simeon de Moys, Parisiensis Professor, fortissimus veritatis Hebraicæ propugnator.

18. Eam in rem multum operæ præstiterunt hætenus Raymundus Martinus in eximio, pro ratione temporum, opere, quod *Pugionem fidei* inscripsit, ejus interpolator & exscriptor perpetuus, Petrus Galatinus, in suo libro de *Arcanis veritatis Cath.* Adrianus Finus Ferrariensis, vel Finus Adrianus, ut nonnullis dicitur, in *Flagello Iudaorum*, & plures alii, qui ex ipsis Papatus tenebris aliquid Euangelicæ lucis, quamvis non latis defecatæ à fumo Traditionum Papisticarum, Judæis foenerare studuerunt. Nec sibi defuerunt in eodem zelo nonnulli Protestantes, quos inter meritò laudandus Illustis Plessæus, tum in opere aureo de *Veritate Relig. Christ.* quod etiam & titulo & studio in opusculo ejusdem nominis voluit imitari Hugo Grotius, tum præsertim in docta sua *Paranesi ad Iudæos*, quam donari linguis earum gentium Europæarum inter quas Judæi commorantur operæ pretium foret: ut optem R. R. Hoornebekium & Hulsium, in hoc nostro Belgio, dextrè & foeliciter hac in parte cœptis, velle insistere.

19. Sed quamvis nostrum sæculum abundet Viris Doctis & benè versatis in linguis Orientalibus, maximè Hebraica, tamen pauci sunt, qui illud lumen, quod mediatè vel immediatè, remotè vel proximè, Judæis acceptum latum debent, Judæorum Convictioni aut Conversioni, seriò & in solidum impendant: Inde quidem prodeunt nobis quandoque *Critica Sacra*, (quin imò sacerrimæ,) observatiunculæ rituales & Thalmudicæ, hujus aut illius loci Scripturæ non tam illustrationes & explicationes commodæ, quam subinde verbbæ & intricatæ implicationes imò & depravationes, & multæ diatribæ quæ suorum Authorem & supercilium & eruditionem abundè commendent; verùm vel nihil vel parum admodum ab illis Rabbiniis manat quod rei Christianæ inter Judæos promovendæ tantillum faciat, aut ἀνασχετικῶς, vindicando loca Scripturæ ab eorum strophis & παραμυθίας, aut κατασχετικῶς, capita Religionis Christianæ confirmando & comprobando.

20. Quin etsi nonnulla ex Virorum Eruditorum Commentationibus ad hæc rem utilia quandoque prodeant, cùm tamen scribantur linguâ Latinâ, quam Judæi plerique ceu Idioma Idumæorum, averfantur & nesciunt, eo ipso parum possunt conferre eorum

aut con-

aut convictioni aut conversioni. Itaque supponendo Christianos ad hæc officia sincera Charitatis adversus illos teneri, tanto potiori jure quanto certius est ex illis secundum carnem fuisse Jesum Christum Sospitorem nostrum Rom. ix, 5. & juxta ipsiusmet dictum, salutem esse Judæorum Joh. i v. 22. nosque illi genti debere quicquid sumus consequuti lucis & salutis Es. ii. 3. unde Augustino dicuntur *capsarii nostri qui nobis studentibus codices portant, in Psalm. 40. quomodo solent servi post dominos codices ferre ut illi portando deficiant illi legendo proficiant, in Ps. 56. sunt necessario recipiendi inter Christianos, contra quam multi durius & iniquius pronunciant, eos nullo modo vel tolerandos vel admittendos.*

21. Etenim nequeunt accendi carbones extincti nisi contactu prunarum ardentium, nec poteris eum quem oderis & fugas cane pejus & angue, assumere tecum, propius edocendum in viis Domini, aut facere concivem in regno Christi, quem in eandem tecum civitatem vel penitus recipi nolueris, vel nonnisi cum nota quadam ignominia & infamia, ex qua maneat averso in te animo, recipiendum putaveris: Et aliàs possent bonis & honestis legibus præcaveri mala quæ ex illorum artibus & moribus, in perniciem Reip. vulgò metuuntur: si nempe obligentur ad ea servanda in mercimoniis & re scænebrī, quæ incumbunt reliquis civibus; & tantum quidem sit illis juris circa opificia civica & artes mechanicas quantum cæteris, sed quod graviori paululum tributo, sive recognitione reluant, ne pari planè locò cum indigenis Christianis & domesticis fidei, haberi videantur.

22. Deinde cum illis conversandum est prudenter quidem, sed familiariter; maximè ab iis qui & linguâ vulgari sive populari queant cum ipsis miscere sermones, & eâ sunt eruditione in Hebraicis quâ dextrè utantur ad gustum illis veritatis instillandum: Viva vox magis afficit, & nemo solet esse tam obfirmatus in errore, qui eum non libenter audiat quem amicum sentit & sitientem suæ salutis, & ita docere volentem, ut & doceri meliora, si quidem proferrentur, paratus sit. Illis colloquiis familiarioribus, in quibus Judæo fraudi non sit liberè protulisse quæ sentiat, adjiciantur libelli linguâ vulgari conscripti & catecheses breves ex Veteris Scripturæ testimoniis concinnatæ, quibus Christianismi fundamenta, citra omnem acerbitatem populariter ipsis instillentur: Qui-

tur: Quibus si quid opposuerint, pro inveterata superstitione pro-
pugnanda, id omne & patienti animo feratur, & cum lenitatis
spiritu refutetur.

23. Imò ubi fuerint Judæi Christianis immisti, operæ præ-
tium facient Ecclesiæ Ministri si subinde ad Judaicas Controversias
citra acrimoniam delabantur, tum Judæos ipsos convicturi si
forte quis eorum Tempia nostra subierit, in quibus nihil est ut in
Pontificiis quod ipsos jure offendat, tum faciem Verbi Divini Chri-
stianis ipsis tradituri quâ in privatis colloquiis Judæo cuicunque
præluceant. In ditionibus quidem Papalibus obtinet ut Judæi quo-
tannis teneantur interesse Concioni ad ipsos habendæ ab aliquo Mo-
nacho; Sed præterea quod ejusmodi Concio sæpè est inerudita &
meris scatens invectivis, ac dicis tantum gratiâ instituitur autho-
ritate Papæ, ne videatur penitus conversionem Judæorum ne-
glexisse, eo ipso manet infrugifera, quod Judæi illi interesse co-
gantur: Nam fides persuadetur, non imperatur, nec cogitur.

24. Hæc equidem nobis certa sunt circa conversionem Judæo-
rum; Probabile autem videtur insigniorem & numerosiorem quen-
dam eorum reditum ad Christum expectandum superesse ante diem
judicii, quod eò verba Pauli Rom. XI, II. 14. 15. 25. à plerisque
non planè immeritò traducantur. Id certè arbitror probabile, quod
magni viri etiam idem sentiant. Et semper mihi fuit Religio rece-
dere à receptiori in Ecclesia Christi sententia, cui præsertim fa-
ciem præferre videtur Apostolus, ut huic, tum locis hîc citatis, tum
2. Cor. I I I, 16. Nec tantum hæc sententia plurium suffragiis com-
probatur inter nos, sed etiam Vetusiorum autoritate nititur:
Nam Augustinus *libr. 2. Quæst. Evang. cap. 33.* eò applicat parabo-
lam quæ extat Luc. x v. ubi post prodigum receptum, sedatur ira
primogeniti & in domum revocatur. *Erit enim, inquit ille, quan-
doque aperta vocatio Iudæorum in salute Evangelii. Quam manifestationem
vocationis tanquam egressum Patris appellat ad rogandum majorem filium.*

25. Neque tamen omnes vel Veteres vel Recentiores sunt in ea
sententia: Quid Melanchton & ex illo Marloratus ea de re sen-
tint retuli *Disputat. mea §. 5.* videlicet non aliud sibi velle Aposto-
lum quam esse reliquos in eo populo electos, qui subinde sunt credi-
turi in Christum dum Evangelium inter Gentes prædicatur. De aliis ibidem
mihi commemoratis nihil repeto: Citaveram ex Johanne Gerhar-
di pro

di pro negativa Lutherum & Cramerum: Verum Cramero relicto profert D. Serarius testimonium Lutheri Germanicum; ex illius Postillis, quod videtur affirmativæ favere; sed debuisset consuli locum à Gerhardo citatum, ex tom. 8. *Jenensi Germ. fol. 119.* Nec ego debui fidem abrogare Doctori Lutherano de sententia Lutheri, in tali re; nec etiam mirum foret Lutherum ipsum in materia obscura, sibi non semper constitisse: Ipsos enim Lutheranos expunxisse & corrupisse quæ suus Lutherus scripserat, eo quod varient editiones Wirtembergica & Jenensis, etsi id asserat D. Serarius, haud facile animum induxero meum, tum quod eorum fidem nemo hætenus vocavit in dubium, tum quod nihil emolumenti inde ad ipsos fuisset reversurum.

26. Saltem Melanchtoni in sua sententia præluisse videtur Chrysostomus, cui *homil. 19. in cap. 11. Rom.* hæc mens est Apostoli, quod non tota sit in universum Judæorum gens evulsa, sed quod & nunc multis crediderint multique rursus credituri sint. Nondum etiam decennium elapsum est ex quo prodiit *Recensio Analytica epistolæ ad Romanos*, Celebrerrimi quoad vixit Theologi & inolyri Nominis inter bonos, D. Theodori Zwingeri Antistitis Basiliensis, qui satis palam propendet in sententiam negativam, *Quæst. 9. in 2. partem cap. 11. illius epist.* Et cum particularis illa Judæorum conversio continuanda usque ad consummationem sæculi, videatur hujus sententiæ defensoribus sufficere explicandæ menti Paulinæ, non putant aliquid ulterius esse statuendum, sed omnino acquiescendum Cæsarii dicto *Dial. 4. Bibl. PP. tom. 11. ὁ δὲ πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις ὁ ἰσχυρὸς ἀνακεκλήσκεισθαι: ὁ δὲ γὰρ πάντες τοὶ αἰδούμενοι νόμον, ὁ δὲ ὁ ἰσχυρὸς ἀπόστολος &c.*

27. Habent quoque qui ultra Melanchtonis sententiam nolunt procedere, sua argumenta satis gravia, quæ videntur perpenſa fuisse Origeni inter Veteres; qui cum dixisset *libr. 8. in epist. ad Rom. in cap. sc. 11.* cœcitatem Israelitarum aliquando cessaturam, subiicit hæc verba; *Quis autem sit omnis Israel qui salvus fiet, vel quæ erit ista plenitudo etiam gentium, Deus solus novit & unigenitus ejus: & si qui forte amici ejus sunt ad quos dicat, Eam non dicam vos servos sed amicos, quis nota vobis feci omnia quæ audiivi à Patre.* Imò qui expenderit quæ suprâ enotavimus, de quorundam Judæorum conversione semper continuata & porro continuanda usque ad finem mundi, reperiet fortasse in illis quod explicandæ Pauli hac de re sententiæ sibi sufficiat.

28. Huma-

28. Humanius tamen sentiunt nostro iudicio & propius ad mentem Apostoli, qui præter quotidianam illam pauculorum Judæorum conversionem, quæ semper continuavit à temporibus Apostolorum, adeo ut dum hæc scribo accipiam literas Amsterodamo à Reverendo & Doctissimo quodam illius Urbis Ecclesiaste, qui scribit se habere tres Catechumenos Judæos in Religione Christiana instituendos, expectant adhuc ea tempora quibus multo majori numero Judæi sint aggregandi Christianis, ubi nempe post inelinatam magis tyrannidem & Idololatriam Antichristi, scandalum quod illis inde obijcitur de via sublatum & remotum fuerit.

29. Sed prout illorum temporum expectatio, non debet impedire quo minus Judæorum inter nos versantium conversioni promovendæ omnem opem & operam adhibeamus, ita summo perè cavendum ne istius expectationis penicillo pingamus Tragelaphos, & ea concipiamus quæ jure meritò sint releganda ad imaginationis læsæ atrabiliaria phantasmata. Scitè enim Bullingerus disserens ea de re ad cap. 11. epist. ad Rom. Restitutionem hanc comprobat Isaia testimonio ex cap. 59: petito, quod apertum est: Sed & ipse Paulus ei testimonio protinus aliud ex 31. cap. Jeremia subdit, in hoc ne quis aliud de hac liberatione somniaret, quam ipsa postulat res. Multi enim carnalia quadam, opes, victorias, regnum, carnalem metropolim Hierosolymam, præscriptam terram Chanaan, provincias, pacem in hisce terris absolutam, & nescio quid stultiitæ somniant; sed nihil horum veritas: Clamat enim, Adevit liberator, sed qui ab iniquitatibus liberet, qui peccata condonet, conferat justitiam, salvet per fidem, adeoque & in hac vita voluptatibus contemptis, ducat ad gaudia per crucem & sui ipsius mortificationem. Mutabit Deus mentem Iudæorum, ut mundana sperare desinant, eumque jam obviis oculis recipiant, quem hactenus, alium expectantes, repulerunt. Non mittet novum liberatorem, sed semel missum, Iesum Christum Dominum nostrum, illis reddet amabilem, dalcem & jucundum, ut posthac non velint aut desiderent alium Messiam, imò & doleant de pristina illa sua & majorum pertinacia & ingratitude: Hac sana est de restitutione Israelis doctrina, de qua nonnulli non sat circumspèctè quadam garriunt plusquam futilia; Meminerimus enim Messiam regnum spiritus esse regnum.

30. Totum hunc Bullingeri locum censui describendum, ut constet jam integro ante mea tempora sæculo viros summos & de Ecclesia Dei optimè meritos, exhibuisse, atque somniis & atrabiliis

Nariis deliriis annumerasse, quæcunque ultra limites jam supra à me positos, hac de re libuit D. Serario suis chartis illinere, & Christiano Lectori pro indubitatis oraculis obtrudere. Interea id iterum repeto, nolle me eorum spei intercedere qui expectant adhuc sub finem mundi aliquam numerosiore conversionem Judæorum eâ quæ hætenus processit à tempore assumptionis Christi in cælos; nec obstrepere quo minus bina testimonia Pauli ex Rom. x. 1. & 2. Cor. 1. 1. eò referantur; Sed primò pertendo non aliter, nec aliis mediis, alio-ve successu, majorem illam Judæorum copiam tunc conversum iri, quam reliquos ejusdem gentis electos, qui huc usque fuerunt aggregati Ecclesiæ Christi, eosque ordinario præconio Euangelii non minus ad crucem pro Christo, quam ad gloriam cum Christo fore evocandos: Ut nec à Paræo, nec à Piscatore, nec à Deodato, nec à Collega meo Clariss. Jacobo Altingio, quos mihi objicit D. Serarius, alio-ve sanæ mentis Theologo, siue Tros suat siue Rutilus, vellatum unguem hac in parte discedam.

31. Secundò non capio cur *æqua* quod describitur Apoc. VII. 4. non debeat intelligi, ut censueram, de Judæis siue potius Israelitis *ab infidelitate ad fidem convertendis* ulque ad consummationem sæculi, numero certo pro incerto proposito: Nam ipse Nob. *Launæus*, noster amicus dum viveret, & cui potissimum Clariss. *Amyraldus* se circa Chiliaismum opposuerat, quamvis postea in gratiam redierint, in suo Commentario Apocalypitico qui prostat Gallicè sub nomine *Toma le Buy Domini de la Perie*, disertè confert illud vaticinium Apocalypiticum cum locis Paulinis Rom. x. 1. & 2. Corinth. 1. 1. & agi utrobique de iisdem Israelitis eorumque conversione, vehementer asserit. Adstipulatur ei Ribera Jesuita, *comm. ad b. loc. Apoc.* Si tamen numerus ille duodecim millium ex quaque tribu, videtur tenuior D. Serario, quam ut sufficiat suæ expectationi de Judæis olim convertendis, cur saltem non patitur eum applicari conversioni Judæorum factæ hætenus & porro futuræ, ulque ad annum illum Platonicum sælicissimæ palingenesis, quo certatim & agminatim, quicquid est circumcissæ gentis toto terrarum orbe nomen dabit Christo & in Palæstinam redibit?

32. Et miror qui D. Serarius, tam animosè me compellet his verbis. Quid? *tibine verosimile videtur Apoc. VII. agi de Judæis ab in-*

fidelitate ad fidem Christi convertendum? Nonne Angelus expressè Servos Dei nominat, quos in fronte obsignari volebat? v. 3. quum hęc Apostolus Rom. x 1. de infidelibus agat ab infidelitate liberandis. Nam cum hæc visio exhibita Johanni fuerit de eo quod adhuc erat in fieri, non potuerint illi centies & quadragies quater mille Israelitæ obsignari ab Angelo increato, quin eo ipso ab infidelitate fuerint liberandi & ad Christum traducendi.

33. Neque melioris est commatis quod subiicit Vir Doctus; Deinde, inquit, quum Apoc. vii. inter omnes tribus filiorum Israel, nulla mentio fiat, nec Danh nec Ephraim, hęc verò de toto Israele & tota domo Jacobi, ex qua nec Dan nec Ephraim, ullo modo excludi possint, affirmatur quod salvandi sint, necessariò concludendum aliud esse hoc Paulinum mysterium quod noluit nos ignorare, & illud Apocalypticum, quod vix scire datur. Nihil enim obstat, quo minus Paulus suum mysterium de toto Israele synecdochicè expresserit; & per mysterium aliud quod vix scire datur, Johannes in Apocalypsi Danis tribum omiserit. Id enim, dum volunt Pontificii ideo factum quod ex tribu Dan Antichristus sit futurus, sua absurditate se refutat; Longè probabilius dixeris vel Danem omissum, quod statim post obitum Josuæ Danitæ defecerint à Dei cultu Jud. xvi 11. 30. 31. vel ut in rotundo & duodenario numero, suum locum Levi obtineret, licet sortem in terra Canaan non habuerit; quasi eà ratione, præcavere voluerit Spiritus Sanctus, ne quis hoc vaticinium Johannis de Palæstina iterum herclicunda inter Israelitas perperam interpretaretur.

34. Quantum ad Ephraimum omissum, D. Serarium hic sua deseruit memoria: Nam cum Josephi duæ fuerint tribus, Manassis & Ephraimi, dubium non est quin ubi in recensione tribuum Manasses & Josephi distinctè nominantur, Josephi nomine tribus Ephraimi veniat intelligenda; Cum enim jus primogenituræ Ephraim fuisset adeptus Gen. xlvi 11, 13. 19. sæpè factum inde in Scripturis ut illius tribus Josephi nomine exprimatur. Videatur Ps. lxxvi 67. Quod si luberet insultare Viro Docto, ego sanè facile possem circa hæc & similia illius *παρεξήματα*, sua illi verba ad me reddere: Ista magis desperata causa indicia præseferunt, quam ut causa tua patrocinium aliquod afferant. Verum quicquid statuatur de futura aliqua sub mundi finem copiosiori vocatione & conversione Judæorum, falsum

fallum est vel eam fore simpliciter universalem, vel per eam aut cum ea Judæos in Palæstinam reversuros, Politiam suam priscam recuperaturos, & quod adhuc tetrius est & indignius cogitationibus Christianis, Cultum Leviticum & Templum Hierosolymitanum restituros: Quæ opinionum portenta deinceps expenduntur.

35. Tria ergo sunt de quibus, posita celebrioris cujusdam Judæorum conversionis olim futuræ expectatione, toto quod ajunt cælo, errant hodierni Chiliaste; Primò quod sit futura Universalis: Secundò quod sit conjungenda cum illius Judaicæ gentis ad Christum conversæ reditu in Palæstinam: Tertiò quod tunc & Templum Hierosolymitanum & in eo cultus Leviticus debeat restitui; de quibus ordine nunc dicendum est. Primum quod attinet D. Severius non aliter nititur fundamento, universalem Judæorum conversionem probaturus, quam quod dicat Apostolus Roman. x i. 26. omnem Israël salvum fore.

36. Non diffiteor idem sentire Pontificios nonnullos, quorum si castra sequatur Vir Doctus, unà debet statuere hanc Judæorum omnium conversionem per Henochum & Heliam ad nos reduces processuram, ut post alios asserit Bellarminus libr. 3. de Pont. Rom. cap. 6. qui hac etiam tertiâ quasi demonstratione vult conficere Antichristum nondum apparuisse, quod nondum venerint Henoch & Helias, qui venienti Antichristo se opponant, & tandem Judæos convertant. Sed quam parum hic sibi consent Pontificii, res ipsa loquitur: Fingunt Antichristum Judæum fore gente, ex tribu Danis, restitutum Templum Hierosolymitanum & cultum Leviticum, & potissimos asseclas ex Judæis, quos in Palæstina reduxerit, habiturum; imò hos duos præcones cœlites Evangelii, Henochum & Heliam, crudeliter trucidaturum, eo traducto, quo jure quâ injuriâ, loco qui extat Apoc. x i. 7. 8. Qui ergo fotent convertendi ad Christum omnes omnino Judæi, si maxima eorum pars est tum Antichristo militatura?

37. Hoc vidit Cornelius à Lapide Jesuita, in illum Pauli locum: Nam postquam citasset Thomam, Cajetanum & Sorum è suis, statuentes omnes omnino Judæos, in fine mundi convertendos & salvandos esse, refragatur illi sententiæ, his verbis; Tertiò (inquit) & optimè omnis Israël, idest penè omnes; plurimi ex singulis tribubus Israël, exceptâ unâ tribu Dan, in fine mundi convertentur & salvabuntur; Excipio tribum Dan,

quia ex hac nulli signantur inter 144. millia signatorum ex 12. tribubus Israel, Apoc. 7. Unde multi putant Danitas adhaesuros contribulis suo Antichristo; Sane S. Hippolytus libro de Consummatione saeculi, & multi alii, docent, quod Antichristus praecipuos sectatores & propugnatores habebit Iudeos; Idque satis significat Christus (ex hypotheli & imaginatione Jesuitica) Iohann. 5. 43. & Paulus 2. Thess. 2. 10. ut ibi dicam. Ergo omnes omnino Iudaei in fine mundi non convertentur ad Christum. Non moror principia ex quibus Jesuita hanc deducit conclusionem: Illa mihi in praesentiarum sufficit demonstrando quod nequidem illi, qui plus suis imaginationibus indulgent hac in re, universalem autem hanc Iudaeorum conversionem concipere.

38. Tum libenter à nostris Chiliastis peterem dignarentur nobis sequentia problemata resolvere: An ista omnium omnino Iudaeorum tunc in orbe terrarum extitutorum, conversio, sit processura simultaneè, an successivè? An per ordinarios Ecclesiae Ministros, quales nunc illa habet, an per extraordinarios & immediatè à Deo ad id submissos? An illi rei sint admittendi, ut somniant Pontificii, Henoch & Helias, an verò Joannes Euangelista, quem Fanatici paucis abhinc annis in Anglia expectabant, & jam in Hungariam venisse nugabantur? An ista Iudaeorum universa multitudo, sit prius convertenda, quam in Palaestinam reducat, vel prius eò reducenda quam convertatur? An ista conversio sit praecessura reditum Christi in has terras, resurrectionem primam & auspiciū millenarii sui regni, an verò utrumque subsequutura? Certè qui omnium Prophetiarum sensum putant se habere in numero, qui que novas fabricati sunt claves per quas omnia Mysteria Apocalyptica queunt referare, si apud nos fidem velint habere de universali Iudaeorum conversione quam promittunt, debent simul per harum difficultatum solutionem, & nobis & sibi satisfacere.

39. Non immeritò peto an illa sit processura simultaneè, an successivè: Nam si successivè debeat procedere, erit res longioris subseclii, & plurium saeculorum, & fortè aliæ interea multæ fient Conjunctiones Planetarum in cælo, priusquam hic nuperæ effectus ad umbilicum deducatur. Sin verò simultaneè, erit opus miraculosius ipsâ resurrectione mortuorum, quo fiet ut toto terrarum orbe dispersi Iudaei, citra praekonium Evangelii, licet fides sit ex auditu Verbi Divini Rom. x. 17. subito correpti Euthusismo, uno quasi

uno quasi momento ad Christum convertentur. Tum si quorundam Ministerium ad illam rem Deus est adhibiturus, ordinarii parum ad id videntur præstituri, apud gentem quæ teste Paulo I. Cor. I. 22. signa petit; jamdiu quippe cellante inter Christianos dono miraculorum, adeo ut quisquis adhuc prodigia ut credat inquirat, magnum sit ipse prodigium, Augustino teste l. 22. de C. D. cap. 8. Extraordinarios vero Ministros signis & prodigiis instructos, ad conversionem Judæorum, nullo loco Scripturæ jubemur expectare. Imò extremis temporibus solus Antichristus ejusque Ministri signis & prodigiis inclarituri dicuntur & prædicuntur Matth. xxiv. 24. 25. 2. Thessal. II. 9. Apocal. xii. 13. Ac ille mihi erit Acrabiliaris Somniator, qui delirabit Henochum, vel Heliam, vel Joannem Evangelistam, vel Judæum illum errantem, sub initium hujus sæculi ut & præcedenti tantopere celebratum, illi operi volet adhibere.

40. Adhæc si Judæi omnes ante suum in Palæstinam imaginarium reditum, sunt convertendi quilibet in sua provincia, cum per suam conversionem sint eo ipso Christo & ejus Ecclesiæ aggregati futuri, quid ipsis proderit amplius longa & difficilis in Palæstinam peregrinatio, cum ubicunque fuerint possint Deum adorare in spiritu & veritate, juxta privilegia Novi Fœderis Mal. I. 11. Joh. IV. 21. 23. 24. I. Tim. II. 8. Si verò prius debent venire in Palæstinam quam convertantur, tum vel præmium consequentur suæ fidei priusquam credant, vel reditus eorum in patriam non erit præmium promissum eorum conversioni & fidei: quorum illud suâ absurditate se refutat; hoc verò repugnat Chiliastrarum principiis.

41. Æquè hærebit illis aqua si definire debeant an universalis quam somniant conversio Judæorum sit præcessura regni millenarii auspicia, an demum post illud inchoatum processura. Prius si dixerint, non reperient facile, quo duce, quo-ve auspice, tanta Judæorum multitudo, ex omnibus mundi partibus queat redire in Palæstinam: Nam ante hoc regnum inchoatum ubique erunt in hostico: Et si Israelitarum quondam iter ex Ægypto in terram Canaan fuit quadraginta annorum, sæcula quadraginta essent nunc impendenda, Judæis ex omnibus angulis terræ manu armatâ in Palæstinam reversuris. Posterius si somnient præterea quod somniant homines planè aliter vocatos ad Christum, quam fuerint vel ulli Gentilium, quorum plenitudo jam fuerit ingressa, vel ipso-

rummet

rummet Judæorum prædecesores, qui omnes per angusta ad angusta & per crucem ad gloriam processerunt; cum hi fingantur evocandi ad gloriam sine cruce, ad honores sine opprobriis, ad triumphos sine certamine; difficile erit nostris Neoprophetis explicare inter quos interea Christus regnabit Jerosolymis; non utique inter pios & Gentilibus, cum eorum plenitudo jam ingressa fuerit, nemoque illius ordinis pius & electus tunc restet in terris; non etiam inter Judæos recens convertos, cum sic concipiatur Christus ante illic regnare quam isti eo pervenerint; ut scilicet vacua tunc dominetur in aula.

42. Sed quominus speranda vel credenda sit universalis futura olim conversio Judæorum, multa eaque gravia obstant argumenta: Primum enim tunc falsum esset Pauli axioma Rom. I x. 6. 7. 8. 9. non esse Israellem omnes qui sunt ex Israele, nec filios Abraham censendos quotquot sunt ex illius posteris & semine: siquidem posita omnium & singulorum Judæorum conversione, quotquot tunc forent ex Israele, forent etiam Israel, eo quod nemo reperiretur ex Israelis posteris, qui libro vitæ non foret inscriptus & ad electionem gratiæ non pertineret. Adhæc Scriptura passim docet paucos admodum è Judæis secundum carnem credituros & esse servandos: Loca Scripturæ eo facientia obvia sunt Esa. L I I I. I. & Rom. I x. 27. 28 29. x. 16. x I. 3. 5. 7. Tum Raymundus Martinus *Pug. fidei p. 2. cap. 11. §. 2.* & ex illo Galatinus *Art. verit. Cath. libr. 9. cap. 2.* citato testimonio Thalmudico *extractatu Sanhedrin, cap. Helek*, probant paucos admodum Judæos fuisse servandos per Messiam, & rem sub illo successuram quomodo tempore liberationis ex Ægypto, quo scil. ex sexcentis hominibus qui mare rubrum superaverant, nonnisi duo, Josue & Caleb, in terram Canaan ingressi sunt.

43. Præterea cum Christus ipse dicat se vix fidem in terris reperiturum ubi redibit ad hæc inferiora Luc. xv I I I. 8. & ultima tempora conferat cum temporibus Noachi & Lothi Luc. xv I I. 28. 29. quibus pauci admodum subducti fuerunt calamitatibus publicis, qui quæso posset cum istis consistere universalis tot Judæorum toto orbe disperforum seria ad Christum conversio, quibus subituris viam vitæ, non sufficeret angusta illa porta cujus meminit Dominus Matth. v I I. 13. sed latissimæ & amplissimæ valvæ patere deberent?

Seberent? cessante tum, illius gentis respectu, axiomate Domini bis in Euangelio repetito, *Muli vocati, pauci electi* Matth. x x. 16. x x i i. 14. Nam posita hac universali Judæorum ultimis diebus conversione, tot erunt vocati quot electi, nec paucitas servatorum ut antea intendet pretium gratiæ & salutis.

44. Non est autem quod D. Serarius urgeat verba Pauli, quod *omnis Israël*, & *tota domus Iacobi* servabitur: Nam primò totius domus Iacobi servandæ, non meminit Apostolus; Ideoque libuit Viro Docto geminos Soles hîc videre, & Paulo tribuere quod non dixit. Secundo non defunt Interpretes Veteres & Neoterici, quos inter magnus noster est Calvinus, foelicissimus Scripturæ interpres, mihi τοῦτο ἀρτῆς ἀλλ' οὐ, qui hunc omnem Israël servandum, lumant mysticè, de corpore omnium electorum & creditorum in Christum tam ex Judæis quam ex Gentibus, statuendo tum servatum iri universum Israël mysticum, cùm intraverit plenitudo Gentium, & numerus electorum completus fuerit. Verba Calvinini non pigebit apponere, *Muli accipiunt de populo Iudaico, ac si Paulus diceret, instaurandam adhuc in eo religionem, ut prius: Sed ego Israël nomen ad totum Dei populum extendo, hoc sensu; Quum gentes ingressæ fuerint, simul & Iudæi ex defectione se ad fidei obedientiam recipiant: atque ita complebitur salus totius Israël Dei, quem ex utrisque colligi oportet: sic tamen ut priorem locum Iudæi obtineant, ceu in familia Dei primogeniti. Hac interpretatio ideo mihi convenientior visa est, quod Paulus hîc consummationem regni Christi designare voluit, quæ in Iudæis minimè terminatur, sed totum orbem comprehendit. Et eodem modo Gal. v i. 16. Israël Dei nuncupat Ecclesiam ex Iudæis & Gentibus pariter compositam; populum ita ex dissipatione collectum opponens carnalibus Abrabæ filiis qui ab ejus fide desciverant.*

45. Jam autem juxta hanc interpretationem, salus quidem & gloria totius Israël mystici esset coronatura plenitudinem gentium; sed non diceret Apostolus post hanc ingressam, Israël propriè dictum traductum iri in viam salutis, sed hoc tantum *μυστηριον* traderet Apostolus, cœcitatem vel indurationem gentis Iudaicæ nonnisi *ἀπὸ μέρους* ei obtigisse, nec continuaturam nisi *ἀπὸ μέρους*, usque dum plenitudo gentium introierit, idest usque ad consummationem sæculi; siquidem semper Deus habeat suos ex Judæis & porro sit habiturus, etiam olim magno numero, quos aggregat & aggregaturus sit Christo, dum ingreditur hæc Gentium plenitudo;

tudo, quam immediate consequetur ultimus Adventus Christi: Et certè magnum etiam in eo foret mysterium, quod cum inter ipsas Gentes, Deus sæpè suum candelabrum loco moveat, ac populis integris iusto suo iudicio auferat lucem Euangelii, postquam ex illis collegit quos inter eos electos habebat, semper sint inter Judæos quos carpat tanquam suos; ut cessante apud eos vindemià à tot annis, continuet tamen racematio usque ad consummationem sæculi.

46. Videtur autem illi sententiæ potissimum favere quod ex stylo Scripturæ nihil insertitii videatur futurum inter plenitudinem gentium absolutam & diem iudicii: Nam Christus, juxta multos interpretes, Luc. x x i. 24. 25. temporum Gentium complementum, cum suo ultimo adventu immediate connectit. Sic Christus idem, suos Apostolos emittendo ad omnes gentes evocandas, promittit se illis ad futurum usque ad consummationem sæculi, *Matth. x x v i i i. 20.* Unde non planè præposterè colligas, ergo evocationem gentium ad Christum eousque duraturam: Sed ne videamus in re dubia pertinaciores esse, ultrò largior primò Apostolum agere de Israele propriè dicto, cum ait *omnem Israel* servatum iri; secundò vergente ad finem vocatione Gentium, electorumque numero inter illas deficiente, vel jam jam complendo, Judæos ad Christum conversum iri longè ferventiùs & majori copià quam eo usque evenerit; Interea tamen nego inde jure colligi absolute *universalem* fore conversionem Judæorum ante diem iudicii.

47. Nam primùm ad illum omnem Israel servandum, non possunt ii pertinere quos occalluisse constat; quorumque respectu profitetur Apostolus *ὅτι πῶρος ἀπὸ μένους τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν*: Ut hanc autem deteriore partem esse longè majorem à tempore Christi, nemo sanus inficiabitur, sic istius infelicitis solii nihil planè superfuturum inter Judæos illo temporis articulo quo majori longè numero quam ante ad Christum evocabuntur, nescio quâ fronte quis sustinere ausit. Adhæc ut *τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν* ad solos electos ex gentibus debet restringi, ut res per se loquitur, ita *πᾶς Ἰσραὴλ* servandus, non potest extendi ultra *τὸ λαῖμα καὶ ἐκλογὴν χεῖρο* cujus meminit Apostolus *Rom. x i. 5.* Eò facit observatio Johannis Gerhardi *de Extr. Iud. §. i i i.* quam refero ipsius verbis, quia D. Serarius optasset me ejus argumenta annotasse: *Nec absolute*, inquit *ille, omnium omnino Judæorum sperari potest conversio; Vt enim plenitudo gentium*

gentium non notat singulas & universas gentes ac singula earum individua, sed ingentem numerum ex Gentilium populo, sic etiam per omnem Israellem non significatur universus populus Iudaicus & omnia illius individua, sed insignis quadam Iudaica gentis multitudo.

48. Præterea non aliud hîc sonat *omnis Israel*, quam ipsummet Israelitarum πλήρωμα cuius fit mentio Rom. XI. 12. Itaque cum dicit Apostolus omnem Israellem servatum iri, non aliud sibi vult quam Israelis πλήρωμα inchoatum à primæ Pentecostes Christiana temporibus, & continuandum in electorum ex illa gente evocatione usque ad consummationem sæculi, tum iri completum & absolutum, cum post πλήρωμα Gentium introductum, longe majore numero quam antea Judæi accedent ad Christum & ipsum amplectentur. Denique *omnis Israelis* servandi nomine, soli & omnes electi ex Israele debent intelligi; quos & servatos hætenus ingenti numero post Christum crucifixum in comperto est, & porro servatum iri, omnino credimus, plurimis ex Judæis inter Christianos degentibus ad Christum accessuris, ubi Antichristi tyrannis & Idololatria si non ex toto saltem ex tanto cessaverit.

49. Atque de primo isto capite plus satis: Nunc ad secundum accedamus, quod prius illud sequitur ut vara vibiam. Parum enim est quod universalem Judæorum omnium & singulorum, per universum terrarum orbem olim momento processuram conversionem præstolantur Chiliastæ, sed illud est longè tetrius quod volunt Judæos omnes revocandos & reducendos in Palæstinam, ut ibi priscam suam politiam recuperent & restituant. In ea opinione video esse tria genera hominum: Primi sunt Judæi hodierni qui Messiam talem expectant, sub cuius auspiciis redituri sunt in suam Patriam, cultum Leviticum restitaturi, & sua rura recuperaturi. Horum deliria qui videre vult legat magnorum Buxtorfiorum, Patris & Filii, Synagogam Iudaicam cap. ult. Secundi sunt Pontificii, quorum Antichristus, quia nolunt eum Romæ agnoscere, ea ipsa sit præstiturus, quæ à suo Christo vel Messia expectant recutiti: Tertiū sunt Chiliastæ qui per Jesum Christum Redemptorem nostrum id eventurum putant, quod Judæi à Pseudo-Messia suo præstolantur, & Pontificii per Antichristum ipsum processurum nugantur: ut hîc mirum sit mihi, Judæos eo usque potuisse sua deliria affricare Christianis, ut isti ea, schemate parum inverso, adoptare voluerint, im-

memores ejus quod olim scitè dictum est à Tertulliano, *lib. 3. contra Marc. Desinat nunc bareticus à Iudæo, aspi quod ajunt à vipera, mutuari venenum.*

50. Si Pontificium interrogas de Judæorum opinionibus, eas irridebit & rejiciet: Si Chiliaſtam de Pontificiorum deliriis, illa naso suspendet adunco & indigna reſponſione judicabit: Cur verò æquius pronunciabimus de Chiliaſtarum ſomniis, enatis ex Judaicis deuterofibus, ut ſuo loco ex Hieronymo demonſtravi? Et certè dolendum inter noſtros eſſe qui poſt fruges repertas, iſtis adhuc glandibus veſci velint. Jam annus eſt præter propter vigefimus ex quo Vir pietate & eruditione inſignis, Nobiliſſ. & Ampliſſ. D. Eybenius, à *marc. 13.* Groninganz Reip. dum viveret primùm Senator dein Conſul Graviffimus, & aliquoties Academia Curator Prudentiſſimus, mihi dedit unius philyz Diſputatiunculam, habitam Franckeræ Præſide Celeberrimo D. Maccovio, reſpondente Henrico Spankerano, cujus hæc erat inſcriptio: *Exercitium Theologicum, continens Reſtitutionem Iudæorum, cùm internam & ſpiritualem à morte ad vitam, tam externam & temporalem, ex hac diſperſione & ſervitute Romanorum in terram ſuam, nempe Canaan.* Id tamen crediderim potius exercitii gratiâ, per modum paradoxi, defendiſſe Celeberrimum illum Theologum, ut læpiùs in more habuit, præfertim cùm Author theſium iſtarum non fuerit, quam revera ita ſenſiſſe.

51. Sed quam ſemper hæc noſtra Academia abhorruerit ab illis teratologiis, non alium teſtem certiorẽ laudaverim quam Celeberr. Dn. Doctorem Henricum Altingium piæ memoriæ, quondam meum in Facultate Theologica Collegam conjunctiſſimum, parentem illius noſtri huc uſque in Academia Collegæ Clar. D. Jacobi Alſingii, quem libuit D. Seravio mihi objicere quaſi ſuis naniis faventem, à quibus tamen dubio procul remotior eſt quam cælum à cœno. Is autem Celeberrimus quoad vixit & Solidiſſimus Theologus, *Theologiae Probl. ad locum 10. Probl. 27.* hanc quæſtionem tractat, *Num Politia Iudaica aliquando bis in terris reſtauranda ſit?* eamque concludit negativè; argumentis certè apodiſticis: Quod illa Politia tantum durare debuerit uſque ad Chriſtum in carne exhibitum, ex Gen. xlix. 10. Dán. ix. 26. 27. Matth. xxiv. 15. & ſeqq. quibus etiam vaticiniis eventus hætenus reſpondit; Quod inſtitutæ illius

illius politiz causa nunc deficiant & cessent, videlicet distinctio populi Iudaici ab aliis gentibus Gal. I II. 28. Col. I II. II. & sedes doctrina & Ecclesia qua in omnes gentes propagata est, Johan. IV. 22. 23. Matth. XXVII. 19. Quod illius politiz restauratio & restitutio facta est (mysticè scilicet) hodieque sit in N. T. per Gentes, & suo tempore etiam fiet per Iudaos vocatos & consociatos Gentibus, Actor. XV. 16. 17. ex Amosi IX. 11. Roman. XI. 25. Eph. II. 13. Quod regnum Christi in hoc mundo est universale non particulare, & spirituale etiam non corporale, Psal. II. 5. 6. Ela. XLIX. 5. 6. Matt. XXVIII. 19. Luc. XVII. 20. Rom. XIV. 17. Joh. XV. 11. 37. 38. Quod si instauratio illius politiz expectanda foret non passus fuisset Deus eam per sedecim pene secula jacere in ruderibus, non perturbari & confundi rationem irribum; denique non impedivisset conatus eorum qui instauracionem illam moliri sunt, ut aliquoties contigit.

52. Addit his Vir Celeberrimus argumentum ultimum magni quidem ponderis, sed quod hodierni Chiliastræ, ut postea videbimus, nullius faciunt, Quod si politia Iudaica restitueretur etiam restaurabitur cultus ceremonialis Iudæorum. Verùm hoc posterius quod ceu absurdissimum, illius tempore, ab omnibus rejiciebatur, nunc adoptatur à D. Serario & consortibus, ut postea videbimus. Nam illius verba hæc sunt pag. 13. ad Diss. mea §. 6. quæ certè mihi horrorem quendam incutiunt. Neque malè infero, nos qui dictam restitutionem expectamus simul quoque Levitici cultus & Templi Hierosolymitani restitutionem expectare debere; Item, Non nego ita innexam esse Politiam Iudaicam cultui Levitico, ut illius leges hoc everso obtinere nequeant. Et modò ritè politiam quam in Regno Christi expectamus, conciperes, (hæc concipere non possum, quod monstra Christianismi nostri everfiva, nequeam concipere) non tibi tam absolum videretur Cultum aliquem Leviticum & Templum esse restituendum. Quæ retulisse refutasse esset, nisi disputationis ordo postularet, ut etiam illa suo loco distinctius refutentur.

53. Sed priusquam ed veniam, paullo pressius quæso expendamus illum Iudæorum reditum in terram Canaan, quem ad Dissut. mea §. 5. D. Serarius pag. 12. vehementer & cum stomacho propugnat. Optat equidem me annotasse argumenta quibus Iohannes Gerbardi, impugnat hanc stultam imaginationem de Iudæis in Palæstinam reversuris & cogregandis; Sed schema est rhetoricum, cuius beneficio voluit elabi, ne illa refutare cogeretur. Cur non enim ea

repetiit ex ipso Authore loco de Extr. Iudicio §. 109. ubi suo more Vir Doctus plures eo facientes rationes congescit, quas nulli Chiliastarum solidè queant refutare? Eò refert I. *Oracula Prophetica*, quæ *stantur Iudaos à facie Dei ita abjiciendos esse ut nunquam in patrias sedes reducantur, nec Hierosolymam reedificare possint, sicut in liberatione ex captivitate Babylonica erat factum*, Ela. xxi v. 19. 20. xxv. 2. xxx. 14. Jerem. vi. 30. vii. 14. 15. ix. 11. xix. 11. 12. Hos. ix. 15. 17. Amos v. 2. Et ne quis putet illa loca spectasse tantum captivitatem Assyriam aut Babylonicam, en tibi alia quæ eò referri nequeunt, Daniel. ix. 26. 27. Zachar. xii. 6. 11. *Propriam Iudaorum confessionem*, quam demonstrat ex Galatino libr. 9. de Arc. Verit. Cathol. c. 5. III. *Loca Novi Testamenti*, Matth. xxiii. 37. 38. xxvi. 64. L. Thess. ii. 16. IV. *Somniis huius Iudaici originem & absurditatem*. Origo enim & fons ejus est opinio de terreno & carnali Messia regno, cui fortissimè adversatur Scriptura.

54. Sed ne videamur duntaxat pugnare armis alienis, agetum ea proferamus argumenta, quibus istius opinionis absurditatem, directè demonstramus. Primò itaque certum est multo plures nunc esse toto terrarum orbe Judæos, si præsertim credamus eorum fabulis de ingenti suorum numero trans fluvium Sabbathionem securè & splendide habitantium, quam quibus capiendis & alendis Palestina sufficiat; adeo ut eò reduces, deberent illic novæ colonias aliò amandare; aut inter se pugnare ob sedium angustias: Nisi hic comminiscaris miraculum ei simile quod narrant Judæi perpetuum fuisse in Templo Hierosolymitano, ut quanta vis hominum in eo extaret, nemo tamen illam sentiret angustiam, aut de illa queri deberet. Adhuc si eò sint olim reducendi Judæi, id fiet vel post eorum conversionem ad Christum, vel antè illam: Quodcunque dixerit Chiliasta, sentiet hæsuram sibi aquam. Si hoc iter præcedat eorum conversionem, quâ fide, quo fine & sub cujus auspiciis, illud aggredientur? Si jam fuerint ad Christum conversi priusquam se accingant ad illud iter, quid opus erit eò redire, cum quâ longè patet Orbis, possint subesse Christo, ab ipso regi ac defendi, & illi adhærere, quod Domini sit terra & plenitudo ejus Psalm. xxi v. 1?

55. Præterea vel jam omnes Reges & Principes terræ in quorum ditionibus Judæi versantur aut per quas essent transitori, erunt ad internecionem deleri, juxta spem Chiliastarum, cum Judæi re-

vocabun-

vocabuntur in Palæstinam, vel adhuc suas vires & suam potestatem retinebunt; nondum inchoato Millenario Christi Regno, cuius sedes Hierosolyma erit. Si posterius concipias, debebunt Judæi ferro, præliis, & multo sanguine sibi viam aperire per multitudinem hostium, quæ illis undique se opponet. Si prius malis imaginari, an non satius illis foret infidelium jam undique castrorum vacuas occupare sedes, quam prolixum & incommodum iter in Palæstinam suscipere, ubi ob angustias Provinciæ, minus commodè poterunt habitare? Tum vel separatim & per partes eoredibunt, vel simul & conjunctim: Si prius eveniat, qui priores venerint, commodiores sibi deligent sedes, & relinquent, ut vulgò dicitur, pro absentibus ossa; Si posterius, debebunt ergo unà alicubi convenire ex omnibus partibus terræ; quod ut fiat, majori opus erit miraculo, quam illud fuit quo ad arcam Noë omnes bestię adductæ fuerunt.

56. Quid quod in hac ultima dispersione Judæorum, quæ jam per tot sæcula continuavit, adeo ut jam plures anni effluerint ab amissa per ipsos terrâ Canaan, quam numerantur ab adita illius possessione sub Josua usque ad secundi Templi eversionem, ea est facta tribuum Israelitarum confusio, ut nemo eorum sciat quâ stirpe & familiâ sit oriundus: Nec sine speciali Numinis Providentia hac Genealogiarum in illa gente facta est confusio; tum ut ita convincantur Judæi jam advenisse Messiam, cui expectando singularis & accurata illa tribuum distinctio & genealogiarum cura divinitus destinabatur; tum ut intelligant sibi nunc interclusum esse reditum in terram Canaan, quæ ideo nequeat amplius ab ipsis possideri, juxta distributionem olim divinitus factam, unaquaque tribu suam portionem obtinente, quod nulla supersit inter eos tribuum distinctio.

57. Præterea Chiliastæ illum Israelitarum reditum in terram Canaan somniando, non modò paria faciunt cum ipsis Judæis hodiernis, sed etiam enervant planè argumenta & Christianorum contra Judæos, & Orthodoxorum contra Pontificios: Christiani enim revocaturi Judæos ab inani expectatione Messię sui imaginarii, qui eos liberet ex præsentī dispersione & reducat in Palæstinam, ostendunt ex Scripturis, juxta ipsorummet traditiones explicatis, recollectionem eorum ex Gentibus promissam Deut. x x x. & similibus locis, quæ etiam placuit D. Serario in firmamentum suæ sententiæ

corrādere, contigisse tempore Cyri, cū ex Babylōne redierunt; prout locus est ad id expressissimus Neh. i. 8. 9. ubi Nehemias supplicans Deo pro Israelitarum reditu ex captivitate Babylonica, nititur illā ipsā promissione Mosaicā Deut. x x x. 2. Eo quoque pertinent loca Jer. x x i x. 10. & Ezech. x x x i x. 25. 27. Sed prout in illo suo reditu tempore Cyri secundam Palæstinæ possessionem obtinuerunt, ita negant eorum traditiones tertiam esse expectandam, ut probat Raymundus Martinus ex Scripturis & traditionibus Judaicis *Pug. fidei pag. 2. cap. 14.* & Galatinus ejus interpolator *lib. 9. de Arcan. Verit. Cath. cap. 5.*

58. Certè in libro *Seder Olam*, qui citatur Raymundo & Galatino, ita habetur; *Scriptum est Deut. x x x. 5. Et introducet te Dominus & Deus tuus ad terram quam possederant patres tui & possidebis eam; posset. ne fieri quod sit eis tertia possessio in futuro? Docet quid sit ad hoc dicendum quod ait, Quam possederunt patres tui & possidebis eam; possessio- nem primam atque secundam erant habituri, possessio verd tertia non erit illis: Quin Raymundus pertendit, quod tertia possessio terra quondam sua, quam frustra præstolantur, danda erat, teste Propheta Ezechiele capitulo septimo, in eorum vituperium Saracenū. Probat quoque ex libro *Thalmudico Sanhedrin cap. Helek*, quod decem tribus nunquam sunt reversura ad terram Israel. Hæc fusius deducere nihil attinet, sufficit digi- tum ad fontes intendisse. Saltem hæc Christianorum argumen- ta contra Judæos subruunt Chiliastæ, dum in vitis Scripturis & Judæorum traditionibus, tertiam illis terræ Canaan possessionem au- dent polliceri.*

59. Sed etiam Orthodoxorum argumenta contra Pontificios iidem subruunt suis imaginationibus; Volunt Pontificii Antichri- stum suum, æquè imaginarium ac Messiam Judaicum, Hierosolymita- num Templum reedificaturum, atque in illo sessurum, eoque trahunt obtorto collo locum Apostoli 2. Thess. i i. 4. At Prote- stantes omnes, variis & multis argumentis ostendunt Templum Hierosolymitanum nunquam debere restitui, propter vaticinia Danielis i x. 26. & Christi Matth. x x i v. 2. & quod Cultus Leviti- cus sit cessaturus in æternum. Templum autem non debere restitui probant tum ex Jer. v i i. 4. tum ex traditione Judaica, Raymundus Martinus *Pug. fidei p. 2. cap. 9. n. 16.* & Galatinus *de Arc. Cath. Verit. libr. 5. cap. 10.* Quâ ratione demonstrant Orthodoxi Templum Dei à Paulo

à Paulo destinatum in sedem Antichristi, non esse materiale Hierosolymitanum, nunquam reedificandum, sed mysticum Ecclesiæ, quam filius perditionis erat infesturus, suâ idololatriâ corrumpitur, & oppressurus suâ tyrannide. Sed juxta Chiliastas oleum & operam perdunt Orthodoxi in istis observationibus, siquidem reversuri sunt Judæi in Palæstinam & tertium ædificaturi Templum, in quo juxta hypothesim Pontificiam Antichristus possit sedem suam collocare.

60. Adhæc vel eo frustra videtur expectari reditus Judæorum in Palæstinam, quod Christus prædixerit Judæis domum illam suam, de qua tantoperè gloriabantur, ipsis desertam relictum iri, ipsamque urbem in tristem solitudinem mutandam Matth. xxi. 38. Luc. xxi. 35. & Jerusalem calcatum iri à gentibus, (idest alienigenas, Romanos, Saracenos, Francos, Turcas, eam occupaturos jure victoriæ) Luc. xxi. 24. usque dum tempora Gentium completa fuerint; sive ea intelligamus quæ illis ad Christum evocandis sunt destinata, sive potius ea quæ illis tandem puniendis, Christo ad judicium apparente, sunt assignata. His dubio præculnitebatur Origenes citatus Grotio *ad hunc ultimum locum*, pertendens Judæos nunquam in Patriam restituendos, quæ & *ibid.* est Chrysostomi sententia. Hic autem observandum quod illa particula *dones vel usque quo*, denotet quod id sit futurum ante illa impleta tempora gentium, nempe conculcandam esse urbem hanc à gentilibus, non tamen quod post illa tempora sit restituenda ad reparanda.

61. Quid quod tamdiu duntaxat in Palæstina debuit esse hospitium populi Israelitici, quamdiu stabat paries intergerinus quo à Gentilibus distinguebatur. At post hos evocatos ad communionem Fœderis & Gratiæ in Christo Salvatore, in quo nulla est distinctio, Judæi vel Græci, Circumcisionis vel Præputii, non est unde credantur Judæi, etiam ad Christum conversi, seorsim ab aliis populis habitaturi: nisi unâ fingamus Christianum nomen penes eos solos remansurum, nihilque superfuturum inter alios populos Evangelicæ cognitionis & veritatis: Verum haud facile crediderim ullum Chiliastam, tale quippiam in suo Parnasso somniaturum. His addo quod Apostolus agens de Judæorum conversione numerosiori sub finem mundi, immediate illi conjungit resurrectionem

tionem mortuorum, id est revera juxta multos interpretes veteres & recentiores, consummationem sæculi Rom. x. 1. 15. Quod si tamen illa resurrectio mysticè sumatur non physicè, ut nonnullis placet, atque notat, ut ipse *Launau* asserit in *Comm. ad eum loc.* novo lumine Gentiles tum collustrandos, & eos ex illis vocandos ad Christum qui in tenebris Paganismi erant demersi, & ad veritatem revocandos, qui ab ipsius legitimo cultu antea defecerant, eo minus debebunt Judæi speciales sedes occupare, quas satis commodas possent consequi inter illas ipsas gentes, apud quas nunc exulant.

62. Ut autem tam multa obstant sententiæ de Judæorum reditu in Palæstinam, sic etiam eam evertit quod hanc tertiam possessionem Palæstinæ æternam fore Judæis D. *Serarius* non semel pronunciat, pag. 12 & 14. Id enim si verum sit, non est speranda piis possessio cœli sed terræ, nec impiis metuenda illa consummatio sæculi quâ cœli & terra transibunt, & qualis describitur 2. Petr. i. 1. 7. Perperam igitur Veteres Christiani apud Tertullianum precabantur pro mora finis, siquidem finis ille semper morabitur, & nunquam veniet, & mundus manebit æternus à parte post, ut loquimur in Scholis, & res eodem tenore quo hæctenus, sunt porro processuræ, nec respuendum erit dogma Rabbiorum quorundam, ut Mæmonidis nominatim in *Morè Nevoch. p. 2. cap. 28.* perpetuitatem mundi ex professo propugnantium. Profert quidem Vir Doctus ad illam æternitatem comprobendam locum Gen. xv. 18. 19. Verùm ibi enumerantur Gentes, quarum possessionem Deus erat Abrahami posteris concessurus, sed eos terram illam totam hæreditate æterna fuisse possessuros ibi non dicitur.

63. Extat quidem Gen. xv. 1. 8. id ipsum de omni terra Chanaan danda Abrahamo & Semini ipsius in possessionem æternam; At vocem illam *Gnolam*, non semper absolutam æternitatem notare, sed durationem aliquam finitam, licet indefinitam, notius est quam ut fusè debeat explicari. Nec alia æternitas illius possessionis intelligenda, quam ipsius fœderis in Circumcisione tum sanciti, quod ultra tempora Christi exhiberi duraturum non erat. Illa quoque possessio æterna posset intelligi, non tam signi quam rei signatæ respectu, ut vel ex eo liquet quod ipsi quoque Abrahamo hæc possessio æterna promittatur, licet nihil unquam possederit in illa terra peregrinationis suæ: Sufficit etiam ad perpetuitatem illam restrictivam duntaxat

Intaxat & moralem, totum illud tempus quod fluxit à primo Paschate ad ultimum: & credi potuisset D. Serarius, (quod mallem) non aliter hanc terræ Canaan possessionem & hereditatem æternam intellexisse, nisi pertenderet illi promissioni non respondere possessionem eam, quæ non nisi exiguo tempore illis obtigit. Si enim possessio mille & quingentorum annorum, qui à Josua Iudæorum ad Jesum nostrum effluxerunt, non nisi exigui temporis est Viro Docto, comparatè ad eam quam somniat æternitatem, hæc æternitas debet esse absoluta, ad quam mille anni sunt instar unius diei, 2. Petr. III. 8.

64. Denique evertunt illam imaginationem de Iudæis in Palæstinam redituris, eamque si Deo placet habitaturis in æternum, Deoque suum cælum relicturis, duo illius dogmatis consecraria quæ ipse Vir Doctus ultrò agnoscit, nempe *Politia Iudaica* restitutio, & simul quoque *Levitici Cultus* instauratio. Non moror quod eam quam vocaveram *Reipubl. Iudaica* restitutionem *Disputat. mea* §. 6. ipse velit appellari *Restitutionem regni Israelis*. Nam certè *Reipublicæ* nomen etiam ad regna pertinere & Reges ac Monarchas *Reip.* præesse, nemo quod sciam negaverit. Quin disertè *Respublica Israelis* commemoratur Paulo Eph. I. 1. 12. Sed hoc est leviculum; Id multo gravius quod Regimen Iudæorum Politicum juxta leges forenses à Mose latas, restituendum velint Chiliastæ, etsi illud demum ad Messiam utque duraturum Jacob prædixerit Genes. XLIX. 10. Sive enim cum Vulgato interprete, Leone Juda, Castalione, Belgis nostratibus, Genevensibus, Deodato, Italo, Hispano, Anglo, Sceptum hic reddas, sive *tribum*, ut Clariss. Dn. Altingius, Collega honorandus, in erudito suo *Schilo*, pertendit reddendum, semper tamen hæc prædictio innuet per Christi adventum in carnem cessaturum illud regimen Politicum, quo populus ille à cæteris omnibus distinguebatur.

65. Immo ea fuit illius regiminis conditio & ratio, prout erat constituta à Mose, ut multifariam fuerit innexa religioni & cultui illorum temporum, & plures leges mixtas habuerit, quæ partim forenses partim etiam cæremoniales dici potuerint. Atque obiter hinc factum quod jure illo forensi Israelitico non utantur nec obligentur Christiani; illud enim regimen erat suo modo Theocraticum & religiolum, eo quod respublica quadantenus tunc esset in Ec-

eclesia; nunc verò omne nostrum Politicum regimen, quacunque formā veniat, est *utrimque* 1. Petr. 1. 13. estque Ecclesia in Rep. non verò Respublica in Ecclesia, ut ab Oprato Milevitano eleganter observatum, & sic Reip. respectu, non tam municeps quam inquilina, ut benè monet Grotius *de jure Maj. in Sacris* c. 4. §. 9. Quod si ad jura forensia Israelitarum teneremur, deberemus par ratione caeremonias Leviticis quibus illa intexta erant observare; Id verò nemo Christianorum sibi persuadebit.

66. Ac prout Politicum illud regimen V. T. nostris temporibus in usu esse nequit, ita nec posset convenire illi statui Judæorum in Palæstinam reducum, quem Chiliastræ comminiscuntur; Si enim tunc terra Canaan, ultrò & ex se omnia proferet ad vitam delicatissimè degendam necessaria, subducta maledictioni duplici, tuam speciali, quæ illi incubuit propter Deicidium, ut non nemo meritò appellat Crucifixionem Christi, Domini Gloriæ & Dei super omnia benedicti, tum communi, quæ toti terræ incumbit ex peccato, ut nihil boni ferè ferat nisi multo mortalium sudore colatur & rigetur; si item Judæi tum ad tantam sanctitatem per triplex *Koph* D. *Serarii* deducantur ut nulli inter eos injuriæ vel ferendæ vel inferendæ locus sit futurus, cujus quæso illis poterunt esse ulus leges agrariæ, statuta de servis, urbes refugii, judicia publica, & plura similia, quæ sigillatim commemorare nihil refert?

67. Quantum ad cultum Cæremonialem & Leviticum, nihil magis Achristianum, nihil magis contrarium doctrinæ Apostolicæ, nihil magis repugnans libertati nobis partæ per Sanguinem Christi, potuissent sibi persuadere isti viri, cæterà non mali, sed suis somniis & præjudiciis nimium indulgentes, quam illum olim in Judæa restitutum iri, auspice Christo. Imò vix credo meis oculis, cum video D. *Serarium* pag. 13. fateri conceptis verbis se & suos qui restitutionem Judæorum expectant, *simul quoque Levitici cultus & Templi Hierosolymitani restitutionem expectare*, & ita innexam esse *politiam Judaicam cultui Levitico*, ut illas *Leges hoc everso obtinere nequeant*. An igitur Templum illud quod stabat demum in expectationem primi adventus Christi Agg. 1. 9. Mal. 1. 1. iterum restitueretur, de quo prædixit ipse Christus lapidem super lapide in illo non iri relictum quin evertatur, Matth. 24. 1. 2? An illæ victimæ essent iterum mactandæ quæ Christum exhibendum præsignificabant, & ipso

ipso exhibitio nullius usus esse possunt? An velum illud quod in morte Christi scissum fuerat ab imo ad summum Matth. xxvii. 51. esset resarciendum, etiam cum velum à cordibus Judaicæ gentis erit removendum 2. Cor. i. 1. 16?

68. Apostoli in sua celeberrima Synodo Aëtor. xv. 10. censuerunt jugum illud intolerandum caeremoniarum legalium cervicibus discipulorum Christi non esse imponendum; Paulus Gal. v. 1. illi servitutis iugo nolite nos iterum subijci: Declarat ibidi. §. 2. nihil illis Christum profuturum qui velint iterum circumcidi; Totus est passim in Christianis ab ejusmodi legalibus observationibus abducendis; Galat. iii. 23. 24. iv. 9. Coloss. ii. 8. 14. 16. 20. Hebr. vii. 18. x. 1. &c. Veteres Catholici hæreticorum Catalogo inseruerunt Nazæos, Judæos gente, qui caeremoniarum legalium observationem Christianis necessariam esse pertendebant: In eo potissimum defudarunt ab ævo Doctores Ecclesiæ Christianæ, in suis adversus Judæos disputationibus, ut probarent abrogandas fuisse suo tempore caeremonias legales, imò eo ipso Deum nolle illas unquam restitui, Quod Templum illi cultui destinatum sit irreparabiliter eversum; Quod in illo paullò antè ejus everisionem & in executionem solitudinis illi à Christo denunciata Matth. xxiii. 38. audita fuerint illæ voces quarum Josephus meminit lib. 7. de bello Jud. cap. edit. Lat. 12. Græca 31. παρακαλούμεν ἵνα ἔσθῃ, Migremus hinc; Quod umbræ illæ & figuræ, exhibitio corpore evanescere debuerint; Quod non alia sint sacrificia N. F. Deo accepta quam illa spiritualia, Deo per Christum offerenda, quorum meminit Apostolus 1. Petr. ii. 6. Quod unà cum Nationum discrimine sublatum sit per Christum discrimen locorum ad Dei cultum Joh. iv. 21. 23. 1. Tim. ii. 8. Mal. i. 11. Quod Sacerdotio Aaronico ita successerit Sacerdotium Christi Melchisedecianum, ut illi amplius locus esse nequeat.

69. Illi quoque non dicam amplius atrabiliaræ imaginationi, sed impiæ, noxiæ & penitus Achristianæ assertioni, quâ totum Evangelium Christi uno impetu subruitur, de cultu Levitico olim restituendo, & caeremoniis legalibus, cum Christo mortuis ac sepultis, & ab illo tempore mortiferis, iterum in usum revocandis, cui assertioni Anathema tanto liberiùs dico & denuncio, quod Apostolus etiam talibus ex inferno Evangelistis Anathema

dixerit ac dicendum censuerit Gal. 1. 8: illi inquam *Leviticus* & *Templi Hierosolymitani* restitutioni, quam homines, non jam fatui sed furiosi, in hac Evangelicæ veritatis luce audent somnare, duo maxime obtunt, quæ jam antea tetigimus; nempe primò status perfectionis & sanctitatis accuratissimæ, quam nostri somnatores vendicant Judæis reducibus in Palæstinam; secundo illa tribuum confusio, quam agnoscere ipsosmet Judæos Cl. D. Altingius docet in suo *Schilo*.

70. Primum quod attinet, cum fingant isti deliri fabulones (has justæ indignationis voces mihi extorquet, non personarum odium, Deus novit, sed Zelus Christianæ veritatis, & professio sincera Evangelii Redemptoris mei Domini Jesu Christi) ad tantum perfectionis apicem deventuros Judæos in Palæstina, ut perfectè impleant quicquid lege morali præcipitur, & superent illud legis *ἀναμαρτυρόν* quod urget Paulus Rom. VIII. 3. (id enim aperfè docet D. Serarius p. 13.) eo ipso ostendunt omnia sacrificia, saltem piacularia, omnes alpersiones & purificationes legales, ipsis fore inutiles: Nam ut in moralibus ubi non est lex ibi non est peccatum Rom. IV. 15. ita in caeremonialibus ubi peccatum non est ibi lex esse nequit, Gal. III. 19. Derisus fuit etiam suis, Nob. Balsacus, Vir eloquentissimus, quod in suo Principe eò processisset adulationis ut eum describeret *ἀναμαρτυρόν* & qui Sacramentis Ecclesiæ, ut amant loqui isti homines, uteretur ad refrigerium magis quam ad purificationem: Sed eò vafsanæ debent redire nostri Chiliastæ, qui Pelagianam *ἀναμαρτυρίαν* pollicentes suis Judæis ad Christum conversis, quæ tamen nulli Christianorum unquam obtigit, reclamante Scripturâ I. Joh. 1. 8. & Jac. I. 1. 2. eos nihilominus subjiunt iis ritibus, qui minimùm delictis quotidianæ incurfionis eluendis deberent destinari, & volunt medicamenta & emplastra adhibitum iri, ubi tamen ne minima quidem vulnera erunt metuenda.

71. Alterum quod attinet, vel eo ipso non potest restitui cultus Leviticus, quod illi exercendo, deberent dignosci, non solum tribus Levitica ab aliis, sed etiam in ea, familia Aaronica, & legitimi in illa successores per rectos legitimæ genealogiæ tramites, tum Pontificatus, sive supremi Sacerdotii, tum etiam Sacerdotii illius gregarii quod olim in viginti quatuor ordines fuerat distributum. Si enim Ozias Rex percussus fuit leprâ quod thuribulum arripuisset, quis auderet in novo illo Templo non conscius suæ legitimæ vocationis

tionis Sacerdotali munere defungi? Præcurrant ergo Millenarii nostri in Palæstinam, eeu Judæorum eò reversurorum metatores, & urbes olim Levitarum & Sacerdotum habitationi destinatas curent restitui & illis assignent in hospitium, ac ignem evocent cœlitus, quo holocausta legalia legitimè offerantur, & virgâ metallicâ instructi quærant fossam illam in qua Jeremias dicitur 2. Macc. 11. 4. 5. arcam fœderis defodisse in primi Templi everfione, eam illaturi in novum quod moliuntur Templum, & divinent quænam sit genuina significatio tot vocum ad veterem illum cultum spectantium apud Moſem, quam vel ideo Deus singulari suâ Providentiâ voluit intercidisse, ut etiam eâ ratione cultui Levitici restitutionem nunquam esse expectandam demonstraret.

72. Sic itaque corruunt concatenati Chiliaſtarum errores: ex universali conversione omnium Judæorum, colligunt eorum redditum in Palæstinam: & fatentur hunc redditum non posse concipi quin una Politia Judaica juxta Leges Moſaicas restituatur: isti verò Politie non posse esse locum absque cultus Levitici & Templi Hierosolymitani isti cultui destinati restitutione: Nos verò per analysim pertendimus Cultum Leviticum non posse nec debere unquam restitui, imò apostatam esse à Christo & Christi fide quæ ejus restitutionem divinitus faciendam somniet: Unde etiam Pontificii, Chiliaſtis in eo longè saniores, Antichristo tribuunt quod illum sit restitutus, & altare istud Judaicum erecturus adversus altare nostrum Evangelicum, ex quo non habent jus vescendi qui adhuc deserviunt tabernaculo Hebr. x 111. 10. Eo ipso autem quod cultus Leviticus non sit restituendus, sequitur Politiam Judaicam illi cultui innexam restitui non posse: Et quia hanc Politiam restitui sit impossibile, frustra statuas reversuros in Palæstinam Judæos omnes, qui eò redire non debeant nisi ad priscam suam Politiam recuperandam. Atque ista hætenus contra illa opinionum portenta disputata *κατασκευασκῶς* sunt.

73. Post firmatam autem invictis rationibus nostram sententiam, nunc accedendum est ad argumenta D. *Severii*, quibus studet conficere Judæis olim convertendis, Palæstinam, & in ea Politiam suam priscam, ipsumque cultum Leviticum in Templo Hierosolymis reparando, iri restitutum. Primò itaque sic argutatur, p. 9: *Si aliquis ex dicto Paulino Rom. x 1. 25. statuenda est Judæorum hætenus induratio-*

rum & infidelium conversio, necessarium dicendum quod omnis Israel aliquando salvus fiet; & quod impietas illa quæ hæcenus in Iacobum recubuit à Servatore qui ex Sione veniet auferetur aliquando. Respondeo primò me suo loco fuisse demonstrasse omnis Israelis nomine apud Paulum, Israelitæ mysticum & spiritualem intelligi, non verò singulos Judæos secundum carnem; adeoque universalem Judæorum conversionem non posse hinc exculpi.

74. Secundò præter ea quæ fusiùs fuerunt hæc de re disputata ob servo vaticinium Esaia citatum Paulo in hæc verba, *Veniet ex Sion Liberator & auferet impietates à Iacob*, meritò adhiberi ab ipso ad probandum quod omnis verus Israël sit servandus; siquidem eum in finem venerit Servator in mundum, ut liberaret populum suum à suis peccatis Matth. 1. 21. Unde prædicitur eum ablaturum impietates Jacobi, cum veniet ad Sionem aut Sioni vel propter eam, ut habet textus Originalis *Leijon & l. x x.* interpretes *in nati*: quare Beza suspicatur quod librariorum errore ex *prolixo* in textum Pauli irreperit: Quanquam & Christus venerit ex Sione liberator: tum quia passus est extra portam procedendo ex Sione ad Golgotha Hebr. x i i i. 12. tum quia liberationis illius nobis ejus sanguine partæ latum nuncium & Evangelium ex Sione prodit Esa. i i. 3. Psal. c x. 2. Luc. x x i v. 47. Prout autem morte suâ impetravit toti suo Israeli remissionem suorum peccatorum, ita beneficium hoc singulis ex suo vero Israele, ad se ordine evocatis, applicabit per spiritus sui gratiam, usque ad contuminationem sæculi.

75. Quod obiter monemus ne Chiliastæ verba hujus vaticinii, quæ sunt de primo Christi adventu, trahant contra mentem Prophetæ & Apostoli, ad illum Servatoris adventum personalem & sensibilem, quo fingunt eum venturum in Judæam, ut ibi per mille annos regnet, more regum terræ, inter Judæos ad se convertos: Nam Christus in secundo ultimoque suo adventu, quo veniet judicatum vivos & mortuos, apparebit sine peccato iis qui ipsum expectant ad salutem Hebr. i x. 28. Quod si dicas hîc agi de Christi sive Liberatoris adventu ad Israelitas convertendos ante diem judicii, ut non negem Christum suo Verbo suoque Spiritu proditurum ex sua Sione mystica, idest Ecclesia Christiana, cum reliquias Israelis ad suam electionem & redemptionem pertinentes volet recolligere, sic nego ipsum personaliter & sensibiliter ex Sione terrena venturum

turum ad hoc opus: cum non sit reversurus eo sensu ante diem judicii Act. 111. 21. neque possit progredi ex Sione terrena ad convertendos Judæos, eo quod ex hypothese Chiliastarum minus delirantium, debeant Judæi esse conversi & jam reversi in Palestinam priusquam Sion restauretur.

76. Secundò sic argumentatur D. Serarius p. 12. Si totus Israel aliquando per fidem salvandus erit, idque ante ultimum Christi adventum, tunc necessariò dicendum, quod totus populus aliquando in unum corpus iterum recolligendus erit, idque non in cælis sed in terris; Et si in terris, cur non in terra promissionis, in Canaan, in terra illa quam Deus Opt. Max. Patribus promisit, se eam eis posterisque ipsorum in possessionem & hereditatem æternam aliquando daturum? quamque hætenus nonnisi exiguo tempore possederunt? Respondeo, posita conversione aliquâ numerosiori Judæorum sub finem mundi, (nam universalem eam non fore hætenus evicimus,) non opus est ut Judæi ideo in unum corpus Politicum recolligantur: Sufficit enim si ubicunque conversi fuerint ministerio Christianorum à Gentibus, se illis aggregent, in ejusdem fidei & religionis Christianæ professione; prout antea semper fuit factum, quoties aliquis Judæus ad Christi fidem fuit traductus. Itaque D. Serarius, hic vitiosè petit principium: sumit enim pro medio probandæ suæ thesæ id ipsam quod est in questione, videlicet non posse converti Judæos, nisi in unum corpus Politicum recolligantur.

77. Quod verò spectat promissionem factam Patribus, de qua dictum est antea prolixius, injurius est D. Serarius in Deum, si statuatur necdum ei hætenus satisfactum fuisse. Nec enim ultra Christi in carnem adventum extendi debuit. Tertio congerit ibidem multorum locorum ex Mose & Prophetis citationes condensatas, non recitatis Scripturæ verbis, quibus potissimum innitatur. Et quia *Disputat. mea* §. 7. responderam in genere, ista omnia, quibus sigillatim expendendis bonas horas collocare nihil attinet, aut ad promissiones debere referri, quæ conditionatæ cum fuerint, ideo non sint impletæ quòd conditio præstita non fuerit; aut ad prædictiones, quæ sensu literali futurum eventum sint consecutæ in reditu ex Babylone, mystico in redemptione per Christum; tumultuatur bonus vir, & nos remittit ad ea quæ disputavit contra D. Amyraldum, ubi ostenderit illam distinctionem inter Promissiones & Prædictiones, inane effugium esse hominis à veritatis luce declinantis.

78. Respon-

78. Respondeo mihi non tantum esse orti à gravioribus occupa-
tionibus, ut lubeat excutere quæ Vir Doctus in sua *assertione Regni*
Millenarii contra D. Anyraldum chartis illevis; Tam multa enim illic
concessit, per *αὐτεὶαυτῆς ἀβολῆς*, dum vult servare suæ hypothesei,
ut illis ordine & distinctè excutiendis opus ferè foret labore haud
dissimili ei quem Hercules Poetarum Augiæ stabulo repurgando
adhibuit. Imò qui negaverit cum ipso distingui posse in Scrip-
tura inter *Promissiones & Prædictiones*, is mihi indignus videbitur
contra quem ex Scripturis disputetur: Et quam ineptè in qualibet
prædictione rei alicujus futuræ specialem quæras promissionem,
tam ridiculè nihil promissum statues quod Deus absolute non de-
creverit & prædixerit efficere. Imò quam certum & immotum est
non fuisse promissam Israelitis terram Canaan possidendam & reti-
nendam, nisi sub conditione obedientiæ & fidei, tam certum quo-
que est ipsos nunc illà possessione jure excidisse, (ut cætera mittam)
quod non steterint conditionibus sibi divinitus impositis.

79. At inquit D. Serarius, *Quacunque Genti huic promisit Deus, illa
prævidit & decrevit ventura, & qua prævidit & decrevit, illa prædixit &
promisit.* Respondeo in paucis his verbis, multa contineri absurda,
& quæ limâ egeant: I. Vitiolè *τὸ prævidit*, præmittitur bis *τὸ de-
crevit*: Nihil enim Deus prævidit futurum, quin illud per prius in
signo rationis decreverit vel efficere vel permittere. II. Falsum est
universaliter loquendo, id omne Deum prædixisse & promississe,
quod eventurum decrevit: Nam multa sunt eventura ex immoto
Dei decreto, quæ nec prædicta sunt, nec promissis annumeranda.
III. Ut non inficior Deum nihil promississe Genti Israeliticæ, quod
non decreverit promittere, sic nego illum nihil promississe quod
non decreverit efficere. Israelitæ erant quos Moles eduxit ex Ægy-
pto, & quibus Deus promiserat se daturum terram Canaan possi-
dendam. Quia verò rebelles fuerunt Deo vocanti, exciderunt suo
respectu illà promissione & ceciderunt in deserto. Heb. I I I. 17. 18.
Num. xiv. 37. Psalm. xc v. II.

80. Objicit quartò pag. 14. locum Gen. xv. 18. 19. ex quo putat
se demonstrare fore tempus quo posterì Abrahami, hanc ipsam terram, in
quam post quadringentorum annorum servitutem olim patres eorum introducti
fuerunt, totam prout heic describitur hereditate aeternâ sunt possessuri. Quam
autem in hunc usque diem nondum impleta fuerit (non enim Cynaos, Ceno-
seos,

factos, & Cadmonaeos, populus Israelis hactenus unquam possedit) necessum est ut impleatur adhuc, scilicet postquam aliquando ex hac magna & ultima captivitate Babylonica, in qua etiamnum harent reversi erunt. Respon- deo non satis accuratè vel ex stylo Scripturæ & Prophetarum, hodiernam dispersionem Judæorum, captivitatem Babylonicam appellari: cum eam neutri Babyloni debeant, nec literali nec mysticæ: Deinde isti nodo quem necit à tribus hisce populis, multa possent opponi repetenda ex Commentariis: Cur enim non dixero cum Hieronymo, ideo plenam hanc possessionem non fuisse adeptos Israelitas, quod non steterint conditionibus fœderis ex quo promissa fuerat? Nam si tota multitudo virilis quæ ex Ægypto prodierat, non fuit admissa propter suam incredulitatem in terram promissam, si Israelitis per Josuam introductis possessio quam jam erant adepti facta est difficilior, & sæpè interturbata fuit propter eorum peccata, si eadem de causa decem tribus in æternum ex ilium sunt primò abductæ, & Judæi ipsi per septuaginta annos possessione suâ exturbati per Babylonicos, deinde per Romanos penitus illâ dejecti à mille sexcentis annis, quid obstabit quominus dicantur posteriori Abrahami, non potiti re conditionatâ integrâ, quod integræ conditioni non steterint?

81. Vel cur non statuam cum Abulensi, Abrahami posteros, ex Agare vel Kethura, illâ promissione comprehensos, possedisse ea quæ Jacobi filii non obtinuerunt? Aut cur non dicam cum Augustino, has Gentes possessas fuisse non quidem sub Josua, sed tamen sub Davide & Salomone? Verùm his missis dico has tres gentes, *Cynaorum, Ceneſaorum & Cadmonaorum*, nusquam alibi commemoratas, revera possessas fuisse ab Israelitis, sive Davidis saltem, sive etiam Josuæ tempore: Nam limites qui hîc figuntur à Deo, à fluvio Ægypti ad Euphratem (intra quos dubio procul & isti tres populi tempore Abrahami comprehendebantur) obtinuerunt Israelitæ sub Davide & Salomone, ut liquet ex 2. Sam. VII I. I. & c. & 1. Chron. XVII I. I. & c. & 1. Reg. I V. 24. Nec magna est difficultas statuere aliam fuisse conditionem terræ promissæ, ratione populorum qui eam incolebant tempore Abrahami, & aliam tempore Moſis vel Josuæ; ut tunc in decem vel undecim populos distribuerentur, qui postea ad numerum septenarium, non quoad limites, sed quoad denominationem, redacti fuerint.

82. Quanta enim fieri potuerit mutatio in nominibus propriis populorum, quam facile tres isti ab aliis vicinis supprimi & in comune secum nomen traduci potuerint spatio 400. annorum, nemo est mediocriter prudens, qui non facile intelligat. Et rem ita se hic habere ut dico, plura evincunt. I. Quod Deus renovans Mosi illam promissionem factam Abrahamo, Exod. 111. 17. intra septenarium numerum se contineat, qualis etiam exprimitur Deuter. VII. 1. II. Quod iidem limites proponuntur Jos. 1. 3. 4. qui Gen. XV. 18. 19. etsi nec apud Josuam nec apud Mosem illorum trium populorum ulterior fiat mentio. III. Quod in promissione facta Abrahamo, fiat quoque mentio *Rephainorum*, quos tamen nec Moses nec Josua inter populos debellandos unquam enumerant; & è contrario fiat mentio sæpè apud Mosem & Josuam *Hevaorum*, qui in promissione facta Abrahamo non commemorantur. IV. Quod non ita semper Scriptura hæret in septenario numero nationum occupandarum, quin aliquando quinque tantum nominentur, ut Exod. XXI. 5. aliquando sex, ut Exod. XXI. 23.

83. Hæ certè rationes omninò persuadent illos tres populos comprehensos fuisse sub cæteris, qui vel per Josuam vel saltem per Davidem possessi fuerunt. Quare etsi absoluta fuisset promissio Abrahamo facta, (quod tamen nunquam exsculpet D. Serarius, ex illis verbis *Semini tuo dabo terram hanc*, siquidem etiam ad *Semen* Abrahami post 400. illos annos pertinebant Israelitæ rebelles in deserto, qui nihil illius terræ propter suam incredulitatem unquam possederunt;) id nihil faceret pro Viro Docto, gratis assumentes quod tres illæ nationes *Cynaorum*, *Cenozaorum*, & *Cadmonaorum*, non comprehenderentur sub illis septem quas Iosus subegit; aut sub cæteris quas David debellavit, & subactas reliquit Salomoni; Sux hîc foret industriæ nobis ostendere in Geographicis tabulis, ubinam situm suum habeant vel habuerint illi tres populi, quorum possessiones in hunc usque diem populo Israelitico intactæ manserunt. Forte eas reperiet in Nova Zembla, aut in Atlantide Platonis.

84. Kabbalistica verò ejus observatio de triplici *Koph*, correspondente triplici *Kadosch*, sive *קדוש* Seraphinico Esa. VI. 3. ut inde colligat tunc verè sanctum futurum populum quando hæc Abrahamo facta promissio, in eo adimplebitur, frigidior est quam ut quenkumque moveat cui

beat cui mens sana sit in corpore sano: Hi sunt ingenii humani lusus, in re seria non adhibendi: Pari jure dixero nunquam verè sanctum futurum hunc populum, quia ad triplex illud Koph, nunquam deinceps perveniet. Sacra Theologia aliis tibicinibus eget quam ejusmodi nugamentis, quibus qui pascitur picà mihi videtur laborare & siliquas præferre panis Verbi Divini.

85. Quinta Viri Docti objectio pag. 15. desumitur ex vaticinio Ezechielis xx. 33. 34. ubi dicit extare promissionem & prædictionem omnino absolutas, fore aliquando ut post solemnem istam priorem, tempore Moysi & Iosue factam introductionem, iterum reducendus sit totus iste populus Israel non ex Ægypto, sed ex omnibus terris & populis inter quos postmodum dispersi fuere, & etiamnum dispersi barent, in terram Israel. Respondeo primò hunc textum, videri plerisque interpretibus potius comminatorium quam promissorium. Secundò, obesse illi ipsi universali Judæorum conversioni, quam D. Serrarius propugnat: siquidem tum sit Deus acturus cum Israele ut egerat cum patribus eorum in deserto, & exclusurus transgressores & impios de illis ex terra Israelis; quibus etiam verbis conditio satis apertè exprimitur. Tertiò, illic promitti reditum ex captivitate Babylonica per Cyrum, quantum ad literam, & redemptionem spiritualement ex peccato & morte per Christum, sensu mystico.

86. Observatiunculæ quas urget Vir Doctus ad hoc vaticinium, sunt tipulæ leviores; Confert, inquit, cum deserto Ægypti desertum Gentium. Optimè, quia reditus eorum ex Chaldæa in Judæam, fuit similis illorum profectio per desertum quod subierant discedentes ex Ægypto. Deus, inquit, puniuit in deserto Ægypti transgressores & impios. Et hinc ita faciet: Ut revera puniuit etiam impios & transgressores populi, cum eum Babylonicæ captivitati eripuit, & reprobos ex illo exclusit à communione salutis & gratiæ quæ est in Christo. Tota gens, inquit, tandem per Iordanem in terram promissionis introducta fuit. Sed etiam tota gens quæ Babylone traducta fuerat, rediit in Judæam, ut totus Israel mysticus, per desertum hujus mundi traducetur in Canaan cœlestem.

87. Objicit textò pag. 16. locum Jer. xxiii. 3. 4. 5. 6. 7. ubi Dominus Deus introduciatur tanquam Pastor qui dispersas oves suas iterum recolligit omnes. Respondeo, & literaliter loqui Jeremiam de Judæis ex Babylone demum revocandis, & mystice de electis in Ecclesiam

recolligendis, prout de Christo legimus eum mori debuisset in unum recolligeret omnes filios Dei dispersos Joh. xi. 52. Nec alia mens locorum Esa. xxvii. 13. Ezech. xxxix. 28. & Mich. ii. 12. Talia enim Prophetarum vaticinia ita sunt intelligenda ad literam de iis quæ Israel secundum carnem debebant contingere usque ad Christum in carne exhibitum, ut quantum ad tempora consequuta Christi incarnationem, non nisi Evangelicè de Israele mystico & Canaan spirituali aut cœlesti sint explicanda: idque juxta stylum Propheticum quo spiritualia & Evangelica, metaphoris delumpris à rebus corporeis Israelis carnalis, plerumque describuntur.

88. In eo autem toto cœlo aberrant Chiliastræ, quod de re quam volunt futuram ultimis temporibus N. T. nihil proferunt ex N. T. sed tantum ex vaticiniis Veteris; & quæ hic sensu spirituali erant intelligenda, carnaliter interpretentur; & quæ ultimum suum complementum in cœlo sunt habitura, cum Deus suos electos ex quatuor ventis recolliget Matth. xx i v. 31. in terris perficienda sibi imaginentur: ut non debeam esse D. Serario magnus Apollo, aut mystes admirabilis, si statuerò & demonstraverò, I. Palæstinam ejusque possessionem usque ad Christum, typum fuisse & Sacramentum, tam Ecclesiæ Christianæ ex utroque populo coalituræ, quam hereditatis cœlestis per Christum obtinendæ. II. In captivitate Babylonica adumbratam fuisse nostram captivitatem spirituales sub peccato, nec non tristem statum Ecclesiæ Christianæ sub Antichristo. III. In liberatione populi per Cyrum ejusque reditu in Judæam tempore Nehemiæ, Esdræ & Zorobabelis, significatam fuisse tum Redemptionem per Christum, tum Ecclesiæ liberationem ex Babylonis Romanæ jugo. IV. Splendidissimas promissiones factas Israeli per Prophetas, ad Israel secundum spiritum pertinere, & in gloria cœlesti suum complementum habituras: Hoc filium Ariadneum & Evangelicum dum sequor, D. Serari, luci Sacra Scriptura tenebras non offundo, sed discutio quantum in me est nebulas quæ menti tuæ obversantur, & studeo remove velum illud Judæicum, quod in lectione V. T. oculis tuis circumpositum video & doleo.

89. Quia verò specimen istius veritatis proposueram §. 7. mea Disput. ex Zach. ix. 11. inde Vir Doctus quasi septimum suum desumit argumentum, & prolixè disputat pag. 17. & 18. Zachariam agere

agere non de captivitate Babylonica, sed de hac ipsa tam diuturna diffensione & desolatione. Respondeo hoc sumi ab ipso non demonstrari: Nam agit Propheta de redemptione per Christi sanguinem effundendum in illo suo primo adventu qui describitur com. 9. ejusque pignus & typum proponit in ea liberatione ex captivitate Babylonica quæ recens Judæis obtigerat; Et D. Serario quærenti, quis hinc ejusmodi duas distinctas liberationes eruat, quarum altera sit literalis & diminuta, altera mystica & spiritualis? respondeo id fieri à quolibet Interprete non delirante, & qui non sit planè peregrinus in Scripturis.

90. Neque evertitur hæc sententia argutiolis ipsius; Nam hæc liberatio duplex processit, ut ipse loquitur, non propter justitiam Judæorum, sed per & propter Christum, ex viscilicet fœderis quod pepigit Dominus Deus cum Patribus eorum: Et licet ex captivitate Babylonica liberati fuerint Iudæi etiam ante effusum Testamenti Divini sanguinem, jam tamen antea illius sanguinis typus, fœderis cum eorum patribus iniri signaculum, effusus fuerat; & beneficia spiritualia quæ ipsis sunt collata, nitebantur efficaciam sanguinis Christi olim pro ipsis effundendi. Captivitas quoque Babylonica potuit dici *lucus in quo non esset aqua*, comparatè ad ea tempora quibus poterant haurire aquas cum gaudio è fontibus salutis Es. x i 1. 3. Sed quod illi conditioni nonnisi comparatè & secundum quid conveniebat, (et si valde tristem eam describat Jeremias in Lament. suis;) dici tamen debuit absolutè de captivitate sub peccato, per illam figurata, & ex qua Christus nos redemit suo sanguine. Et quæ præterea congerit Vir Doctus ut Zachariæ affingat sua omnia, sicut pueri nolis sonantibus quæ cogitant & cantillant, suapte concidunt: Imò dato hoc vaticinium agere de ultima Judæorum conversione, illa tamen Munitio ad quam Judæi post Christum crucifixum reverti debent, non posset esse Sion vel Jerusalem terrena, quia non erit munitus locus quando convertentur ad Christum, sed desertus & desolatus: Quare quæ de Ecclesia & beneficio Christi in illa participando dicuntur stylo Prophetico, aliò trahi non debent.

91. Sed quamvis loca Scripturæ quæ agunt de reditu Judæorum ad Ecclesiam & Christum, literaliter cum Chiliaſtis interpretemur, nihil tamen sequeretur inde pro restitutione Cultus Levitici, quam imperterritè D. Serarius affirmat expectandam: Octavum ita-

que exp. 13. huc propriè spectans argumentum audiamus. *Modò, inquit, ritè Politiam quam in Regno Christi expectamus, conciperes, non tibi tam absonum videretur Cultum aliquem Leviticum & Templum esse restitution- dum.* Respondeo me ad hæc vestra mysteria Davum esse non Oedi- pum, ac nescire *qualem Politiam expectetis* in regno vestro Millenario, haud abfimilem forte ei quam Campanella Monachus in sua *Civitate Solis*, aut Thomas Morus in sua *Utopia*, descripserunt; id unum scire, nihil videri mihi absurdius & intolerabilius in vestris opinionibus quam Cultus Levitici & Templi Hierosolymitani restitutionem, quam mavultis contra doctrinam Euangelicam expectare & propugnare, quam vel hilum de vestris aliis Paradoxis remittere; quæ eo ipso nullo modo possunt subsistere, quod tandem in hanc Cul- tus Levitici restitutionem refundantur, & ex tam putri paxillo sus- pendantur.

92. Colorem aliquem cæteris erroribus vestris potestis induce- re, & facile ferimus eos quorum in dolio Pandora reliquit spes qual- dam suavissimas simul & inanissimas; sed ut hunc ultimum, ex quo tamen reliqui pendent, admittamus, nunquam obtinebitis quam- diu Evangelica doctrina apud nos obtinebit. Nec aliam *Politi- am* Regni Christi in terris agnoscimus, præter eam quæ vult Eccle- siam suam regi Verbi Divini prædicatione, Sacramento rum admi- nistratione, & Disciplinæ ab ipso institutæ exercitio: Tum etiam quid expectetis non curamus, sed quid probetis: Illud namque vobis incumbit non ariolandum sed demonstrandum: Quod enim ais ex Deuter. xxx. 1. 2. 3. &c. Deum promittere & prædicere, *quod tandem aliquando post eorum in omnes fines terra dispersionem iterum in terram patriam revertentur, ubi Dominus cor eorum est circumcisurus & cor seminis eorum, primum habet conditionem annexam resipiscen- tiæ & conversionis ad Deum versu 2.* Secundò suum eventum obti- nuit partim in reditu ex captivitate Babylonica, ut patet ex Neh. 1. 8. Psalm. cvi. 45. 46. cxxvi. 1. cxlvii. 2. & aliis locis, par- tim & mysticè in vocatione & conversione ad Christum, Act. 11. 39. & seqq. xiii. 43. xiv. 1. xvii. 11. xviii. 8. 1. Pet. 1. 1. Jac. 1. 1. Apocalyp. vi. 4. 5. & seqq. Tertiò agit de circumci- sione cordis non carnis, idest de ea sanctificatione & circumcissione ἀρχαῖς τοῦ ᾠτις, quæ obtinetur in Christo & per Christum, Colos- sen. 11. 11.

93. Neque major vis in verbis Deut. x x x. 8. quæ speciatiim ur-
ges; Tu autem reverteris & audies vocem Domini Dei tui, faciesque universa
mandata, quæ ego præcipio tibi hodie. Quæso, inquis, quæ erant illa man-
data quæ Moses tunc temporis præceperat, si non cultus ille Leviticus? Hunc igi-
tur observabant, quando per fidem Christi corda eorum verè circumcisa erunt,
& jugum illud, quod hactenus omni carni à *Διὰ τοῦ* semper fuit, per Christi
Spiritus dulce tandem ipsis & lene evadet. Et tunc palam fiet, Christum
reverè non venisse ut legem dissolveret, sed ut adimpleret, Matth. v. 17. tam
in se ipso velut capite, quam in toto Israele, velut corpore suo Mystico. Ve-
rùm in hoc intricato sermone plura sunt *σφάλματα* Theologica
quam verba. Petis quæ sint illa mandata quæ erant servaturi fideles
ad Christum conversi? Id discas ab Apostolo Paulo, qui Rom. x. 6.
7. 8. disertè dicit verbum hoc, quod Moses hic servandum significa-
vit, esse verbum fidei quod in Evangelio proponitur.

94. Ad hæc, mandata illa quorum hic fit mentio, si ad legem refe-
rantur, non sunt ceremonialia sed moralia, quorum observationi
Benedictionem, transgressioni Maledictionem Moses in præceden-
tibus denunciaverat. Et quæ quælo ceremonialia servanda fuisse
sub Messia, sub quo illa cessatura fuisse tam luculenter constat ex
Scripturis, tam eruditè demonstrat Illustris Plessæus in sua *Paranesti*
ad Iudeos cap. ult. pag. 210. & seqq? Tum hic ea mandatorum divino-
rum observatio innuitur quæ manat ex circumcisione, non carnis,
sed cordis, & illam consequitur. At verò si cultus Levitici mandata sint
observanda iis quorum corda à Christo circumciduntur, cur non
& nos Christiani ad illa ceremonialia adstringimur? Nos inquam,
qui teste Paulo Phil. i i i. 3. vera sumus circumcisio, spiritu colentes
Deum, & gloriantes in Domino Jesu, nec confidentes in carne. Nos
qui circumcisi sumus in Christo, circumcisione quæ fit sine mani-
bus, corpore peccati exuto per circumcisionem Christi Col. i i. i i.
Nos à quorum cervicibus hoc ceremonialium jugum intolerabile
removet Spiritus Sanctus Act. x v. 10. Gal. v. i.

95. Quid etiam absurdus quam ad jugum Ceremoniarum lega-
lium, traducere quæ de jugo Christi leni, suavi, jucundo, extant
in Scripturis? Matth. x i. 29. 30. i. Joh. v. 3. Christus quidem non
venit ut dissolveret legem, sed ut eam adimpleret; Sed quomodo?
An nos revocando ad elementa illa jejuna, infirma & egena mundi,
quibus mortui sumus, ad illud rituum chirographum quod suæ
cruci

cruci affixum sustulit è medio? Gal. 1 v. 19. 1 v. 3. 9. Coloss. 11. 8. 14. 16. Absit ut tale quid somniemus. Sed Christus ceu caput nostrum implevit legem pro nobis, ut vi ac merito suæ perfectissimæ obedientiæ & plenissimæ satisfactionis, iustificati apud Deum, vitam consequamur æternam: Obediens autem factus Patri usque ad mortem crucis Phil. 11. 9. & obnoxius legi ut nos ab illius maledictione liberaret Galat. 1 v. 4. 5. implevit & præstitit id omne quod cultus cæremonialis præfigurabat; unde & velum templi fuit laceratum in ipsius morte, ceu deinceps inutile futurum Matth. xxv 11. 51. & exclamavit moriendo, *Consummatum est* Joh. x 1 x. 30. substitutâ legi quæ per Mosem data fuerat, morali quidem gratiâ, cæremoniali verò veritate, Joh. 1. 17. Ut non immeritò Rabbinum apud Plessæum doceant omnia mandata legis ad unum fore revocanda sub Messia, ex Habak. 11. 1. 4. *Iustus ex sua fide vivet.*

96. Implet quoque Christus legem in suis, beneficio veræ Sanctificationis quam per Spiritum suum gradatim in illis operatur; substituendo puritati cæremoniali, veram & interiorem puritatem; circumcisioni carnis, circumcisionem cordis; Sabbathi operosa celsationi, Sabbathismum Euangelicum ac mysticum, ut malè agere desinant, benè agere incipiant; eosque ad Dei & proximi dilectionem inflammando, & efficiendo ut delectentur lege Dei quantum ad hominem interiorem, prout de se profitetur Apostolus Rom. v 11. 22. Verùm hæc omnis Sanctificatio & Mandatorum Dei præstatio, de qua etiam Jerem. xxx 1. 33. & xxx 11. 39. primò communis est omnibus electis ad Christum traductis, tam Gentilibus quam Judæis, adeò ut nihil specialius ab his postulet quam ab illis, ut pote sub eodem fœdere gratiæ constitutis: Secundò non aliter procedet in Judæis adhuc convertendis, quam huc usque processit in iis qui ex illa gente hætenus ad Christum traducti fuerunt & subinde traducuntur; quos ad Cæremonialia fuisse obligatos, insanus fiet qui dixerit. Tertiò inchoatur quidem in hac vita per aliquam perfectionem partium pro uniuscujusque modulo, sed non obtinebit plenitudinem & perfectionem graduum nisi in cælo.

97. Tum demum Ecclesia Christi erit sine macula & sine ruga, non tantum imputativè per Justificationis beneficium, sed etiam subjectivè per Sanctificationis complementum Ephes. v. 27. cùm amicta Sole Lunam habebit sub suis pedibus Apoc. x 11. 1. & vestietur illâ bysso

illā bysso purā & splendidā cuius fit mentio Apocal. x. i. x. 8. Sed hic nolim premere ulcus illud ἀναμαρτυρίας Pelagianæ, quam videntur & jactare Chiliastæ & polliceri Judæis reducibus in Palæstinam, ac si tum nulli amplius peccato nullique legis transgressioni sint futuri obnoxii, nec in ullo amplius cæspitaturi, adeoque vel deleturi ex Oratione Dominica clausulam quā petimus quotidie remissionem peccatorum, vel eam adhibitori potius humiliter quam veraciter, ut somniabant Pelagiani, ideo damnati in Concilio quod Milevitanum dicitur can. 8.

98. Quid quodd assertions D. Serarii hac in parte inter se pugnant & sibi invicem adversantur, ut frigida calidis & humentia ficcis? Nec enim videmus qui possent cum illa plenitudine sanctitatis, quam suis Judæis in Palæstina pollicentur, & per quam jam plenè subditi peccato, deberent quoque subduci morbis, doloribus & morti, quæ sunt peccati stipendia Rom. v. i. 23. consistere cultus Levitici exercitium & jugis illa peccatorum commemoratio quæ in illo fiebat, cujus meminit Apostolus Heb. x. 2. 3. disertè docendo cessare debere usum Sacrificiorum legalium ubi nulla superest conscientia peccati: Pelagiani suam ἀναμαρτυρίαν propugnaturi pugnant elogio Zachariæ & Elizabethæ quod legitur Luc. i. 6. At Augustinus libr. i. de peccat. merit. & remiss. cap. 13. inde probat Zachariam non caruisse omni peccato quod quæ Sacerdos deberet etiam offerre pro suis peccatis: Itaque cum cultus Leviticus quamdiu viguit unumquemque moneret suorum peccatorum, non posset obtinere inter homines ab omni labe peccati penitus liberatos: Ut alterutrum eorum quæ D. Serarius asserit debeat esse falsum, vel nullum locum futurum amplius inter homines cultui Levitico, vel homines illos quamdiu illi vacabunt non fore immunes ab omni peccato.

99. Fateor autem me non capere quid sibi vult D. Serarius cum profiteatur eadem pag. 13. se quidem cum restitutione Judæorum simul quoque Levitici Cultus & Templi Hierosolymitani restitutionem expectare, non tamen ad formam qualem Iudæi per suum Pseudo-Messiam præstolantur, & Pontificii per suum Antichristum processuram nugantur; sed ad formam illam quam Moses in monte vidit, & ad cujus archetypum Cultus Leviticus & Templum ipsum olim instituta fuere: Hæc mihi sunt mysteria inaccessa & quorum epopta nondum licuit esse; ut non immerito

hic queam usurpare verba Hieronymi ad Cresiphontem, de Pelagio. *Nosti quid intrinsecus discipulos tuos doceas; aliud ore commemorans, & aliud celans conscientia, nobisque alienis & indoctis loqueris per parabolas, tuis autem mysteria confiteris, & hoc iuxta Scripturam te facere jactas, quia dictum est, Turbis Iesus in parabolis loquebatur, & ad discipulos in domo dicit, Vobis datum est scire mysteria regni cælorum, illis autem non est datum.*

100. Etenim ipse cultus Leviticus sensibilis & externus, fuerat divinitus institutus ad formam illam quam Moses in monte vidit Exod. x x v. 40. Si ergo ad eandem formam & eundem archetypum, debet in templo materiali & sensibili & per eosdem Aaronicos sacrorum mystas restitui, utique idem omnino erit qui vixit tempore V. T. At non alium Iudæi per suum Pseudo-Messiam præstolantur & Pontifici per suum Antichristum processurum nugantur. Tum etiam, cum iste cultus possit considerari vel *ἀντὶ τῶν* vel *ἀπὸ τῶν*, si sit restituendus, id debet fieri priori modo, cum hætenus vigeat archetypus in Novo Fœdere & Cultu Novi Testamenti, ut etiam expressè docet Apostolus Hebr. v i i i. 5. x. i.

101. Denique urget Vir Doctus p. 18. & 19. varia loca ad reditum Israëlitarum in Palæstinam, ut putat, facientia, ex quibus vult intelligi tam tertiam possessionem terræ suæ, quam tertium, quale ab Ezechiele c. 40. 41. &c. & Tobia in suo ad filium vaticinio describitur, Templum præstolari nos debere; quanquam respectu decem tribuum, quæ longè maxima pars est gentis Israëlita non erit hæc quam expectamus terræ suæ reposessio tertia, sed secunda modò; quippe quæ inde à transportatione suâ in Assyriam, in hunc usque diem nunquam adhuc in patriam suam rediit. Respondeo, 1. satis superque responsum hætenus ad ea loca quæ pro reditu Iudeorum in Palæstinam congeruntur. 2. Tobia Apocryphi, & fabulis Thalmudicis referti, autoritate non magis me moveri, quam quarti Esdræ. Quanquam Tobias posset intelligi de secundo Templo, ut locus Psalm. c x x i i. 3. 4. 5. de primo quod David meditabatur; siquidem Psalmus ille in titulo Davidi adscribitur. 3. Templum Ezechielis, mysticum esse, spirituale ac cœleste, non lapideum & terrenum, ut omnes Interpretes Christiani hætenus censuerunt. Videatur inter alios Haffnerrefferus Theologus Tubingensis, in libro quem Templum Ezechielis inscripsit.

102. Quantum ad decem tribus, ut Esaiæ x x v i i. 12. generalis dispersio toti genti denunciatur ab Euphrate ad fluvium Ægypti, ita totius

Ita totius gentis nonnisi spicilegium aliquod prædicatur: Neque dubium est quin multi ex aliis tribubus redierint in Palestinam, post captivitatem Babylonicam: Nam edictum Cyri spectavit totum ejus imperium, adeoque se extendebat ad illam gentem quæ late ante ipsum Assyrii & Chaldæi dominati fuerant: Et videmus Luc. 11. 36. commemorari Hierosolymis Annam Prophetissam filiam Phanuelis ex tribu Aser: Et Act. 11. 9. 10. legimus fuisse in Judæa Israelitas ex omni gente quæ est sub Sole, adeoque ex illis oris in quas Salmanassar decem tribus abduxerat. Nobis etiam sufficit quod ex *Ἰουδαίοις*, uti commemorantur Paulo Act. xxvi. 7. plurimi jam olim præconio Apostolorum fidem Christi amplexi sint, & nomen suum dederint Ecclesiæ, quod satis est ad veritatem veritatorum, quæ literaliter mavult sine fundamento intelligere D. Serarius, quam mysticè; cum tamen nonnisi mysticus sensus, post discrimen sublatum Judæi & Græci, in talibus urgeri possit. Præsertim deberet meminisse suum Achatem Paulum Felgenbauerum in suo *Bono nuncio*, de quo mox, monere non semel, non carnem & litteram sed spiritum in talibus attendi debere.

103. Verum hoc est ingenium omnium Chiliastarum, ut vehementer admodum velint quicquid volunt, & quo jure quâ injuriâ trahant per crines loca Scripturæ Sacræ, ex illisque Centones conficiant artificiosos & satis affabrè contextos suorum dogmatum, quibus præter soliditatem & veritatem nihil deest. Cum huc usque pervenisset Typographus & dum hæc scribo incidi in Libellum ejusdem ferè furfuris cum hoc Scripto D. Serarii, quem author inscripsit *Judæorum Excitabulum matutinum, sive Judææ Redux*, in quo tanta est absurdorum congeries, ut certe me poeniteat operæ hucusque positæ in ejusmodi frivolis commentis refutandis: Author, ille, loco nominis sui, ejus anagrammatismum Gallicum proponit (licet scripserit Latine,) his verbis expressum, *Habite en Sion*, in quibus magnum videtur collocare mysterium: Ex eo tamen anagrammatismo, facerem *Iehan Betifon*, si hominem ejus nominis uspiam cognoscerem.

104. Is autem ita posuit suos calculos ut velit hoc ipso anno auspiciu esse faciendum conversionis Judæorum, momento postea reversurorum in Palestinam ad illas sæculi aurei delicias, quas fuisse & accuratè describit. Consentit ille in pluribus cum D. Serario,

maximè circa reditum Iudæorum in terram Canaan, gubernandorum cum reliquo terrarum orbe à Christo regnante visibiliter Hierosolymis; Refert quæ sit tum futura rerum humanarum facies, quæ artes exercebuntur inter homines, tam liberales quam mechanicæ, quæ disciplinæ colentur vel cessabunt: In multis tamen discrepat à D. Serario; Nam reducum in Palæstinam Iudæorum aliam planè fingit Politiam futuram quam olim fuerit, regendam scilicet absque Legibus, absque Magistratibus & Judicibus: Et tam procul abest à cultu Levitico tum restituendo, ut etiam pertendar cessaturum tunc usum Sacramentorum nostrorum, Baptismi & Cœnæ.

105. An autem hic meus *Beisson*, liceat ipsum sic appellare, si in eo assignando fallor, donec suum ipse nomen genuinum prodiderit, sit idem ille quem *Menasseh Ben Israël*, in sua epistola ad *Paulum Felgenhaver* ante novennium data, scripsisse ait Gallicè tractatum *Du rappel des Juifs*, nolim affirmare: Sed video eum haud procul abesse ab illo *Felgenhaver*, in suo opusculo quod inscribitur *Bonum Nuntium Israël*, in quo non semel sibi tribuit lumen Propheticum & Revelationes Divinas. Ut mirum mihi non sit hominem fanaticum, uri quilibet ex eo *Felgenhaveri* libello facile colligat, has suas imaginationes affricuisse D. Serario, quo cum, in Epistola Dedicatoria illius tui libelli ad *Menasseh Ben Israël*, profiteretur se intimam coluisse amicitiam, & cum eo profectum fuisse ad illum Iudæum, ut cum ipso agerent de signis quibusdam *Adventum Messia* prænuntiantibus: Et nisi recuritus ille Rabbini. *Elia* adhuc expectasset, poruisset cum ipsis de re tota transigere. Editus est ille libellus *Felgenhaveri* cum annexis, ex quo hæc enoto, Amsterodami, typis *Georgii Trigge* ineunte anno 1655. prout eum postquam incidissemus in hos sermones, Reverendus admodum solidissimusque Theologus, Clar. Dn. D. *Abdias Widmarus*, meus in Facultate Theologica Collega conjunctissimus, mecum pro sua humanitate communicare dignatus est.

106. Cum itaque deprehendam homines istos inter se neutiquam convenire, abrumpo hic consilium quod cœperam, examinandi totam *responsionem Apologeticam* quam meæ Disputationi, D. Serarius voluit opponere. Nam & importunum est luctari cum lemuribus, aut cum Quackeris contendere, & sordidum erucas conterere. Si quem ex eogrege refutaveris, clamabit *Felgenhaverus*, illum

illum non satis percepisse veri Chiliasmī fundamenta, & in se petet
 converti ferrum: Si Felgenhaweri nugas nugacissimas confeceris,
 insurget Betison, & contendet nec Serarium nec Felgenhawerum, ejus
 Achatem, suae sectae mysteria rite intellexisse, seque solum sapere,
 ceteros volitare sicut umbras. Ita remanebit hic labor similis telae
 Penelopes, in qua semper aliquid texendum & detexendum resta-
 bat. Ubi D. Serarius, cum Betisone aut Felgenhawero, convenerit,
 & suas imaginationes cum eorum deliriis concilia verit, de hac tela
 adversus eos pertexenda iterum cogitabo; interea eo quod nihil
 habeant certi in quo consistent, nec duo Chiliasmata reperiantur qui
 consentiant inter se, subsistam tantisper, donec D. Serarius suas the-
 ses & hypotheses cum Symmystrarum suorum hypothesis & thesi-
 bus concenturire potuerit.

VINDICIARUM

PARS SECUNDA:

QUAEREST,

DE

ABOLITIONE
ANTICHRISTI.

Erbum tantum addo de secundo capi-
 te Apologiae D. Serarii, quod est de abolitione
 Antichristi, ad Disp. meae §. 8. Quæritur quis sit sen-
 sus verborum Apostoli 2. Thessal. 11, 8. De illis jam
 olim fuse dixi tum in Dissert. de Antichristo adversus
 Ill. Grotium pag. 12. tum Antichristi revelati parte 2. cap. 4. §. 8. &
 seqq. D. Serarius sequutus Vulgatam Versionem τὸ ἀναλῶν male red-
 dit interficiet, cum significet potius absumet, tractum consumet, adeo-
 que revera auferet paulatim, ut ego monueram: Et cum duo dicat
 Apostolus de Antichristo, nempe absumendum illum Spiritus oris
 Christi & abolendum illum scri ejus adventu, τὸ ἐπιφανεία τοῦ παρυσίου
 αὐτοῦ, D. Serarius non vult priori significari illam Antichristianam

tyrannidis depressionem satis magnam, quæ facta est præconio Verbi Divini & beneficio illius Reformationis sub qua vivimus, ac posteriori ejus totalem abolitionem in die Christi. Sed vult p. 20. priori phrasi respici ad abolitionem tyrannidi illius quam Antichristus in terris exercuit, posteriore ad regnum Christi ejus loco tam in Templo quam in mundo erigendum. Verum hoc est non suos conceptus Scripturæ sed Scripturam suis conceptibus accommodare: Non potest quidem planè aboleri Antichristus, quin Christus plenissimè regnet; Sed illi rei significandæ duplici phrasi hic opus non fuisset; cum ibi obtineat quod Pragmatici Galli dicunt *Le mort saisit le vif*, & unius remotio sit positio alterius; Tum abolitio Antichristi per illustrem Christi adventum, non est erectio regni Christi imaginarii in Templo Hierosolymitano vel in mundo, cujus nec vola nec vestigium extat in Apostolo.

2. Mihi sufficit quod illam abolitionem Antichristi, D. Serarius tribuat illustri illi Christi adventui visibili & sensibili quem præstolamur. Non nescio quosdam Interpretes, hunc illustrem Christi adventum, quo abolendus est Antichristus, aliò trahere; Sed nos ante viginti annos evicimus contra Ill. Grotium, ex stylo Scripturæ nonnisi eum adventum Christi sensibilem & visibilem intelligi quem pii tenentur expectare, de quo agitur Tit. 11. 13. Hebr. 1 x. 28. Et certè nisi Antichristus adhuc superfuturus esset & suos asseclas habiturus, etsi jam valde inclinata illius potestate, & multum eroso & acciso ejus temporali, cum Christus apparebit, non dixisset ipse Christus in Evangelio Luc. xvi. 8. se cum veniet vix reperturum fidem in terris, & rarum sic satis futurum credentium numerum; ut etiam nostrates Belgæ Interpretes ibi benè notarunt. Quia verò pro simplicitate mea post primam Christi *etripavimus*, quæ Sermo caro factus est Joh. 1. 14. & Deus manifestatus in carne 1. Tim. 11. 16. non aliam putem expectandam quam eam quæ veniet judicatum vivos & mortuos, D. Serarius verò statuit inter adventum quo Sermo factus est caro, & ultimum illum quo in consummatione sæculi vivos & mortuos judicaturus est, tertium esse interponendum, videamus uter nostrum magis convenienter Scripturæ loquatur.

3. Scriptura sanè nonnisi duplicem adventum Christi sensibilem & visibilem agnoscit: primum infirmitatis, ut judicaretur, alterum majestatis, ut judicet. Neque è cælo quò ascendit, reversurus creditur in

tur in Symbolo, nisi cum veniet iudicatum vivos & mortuos. Eoque spectat locus eximius Act. 1. 11. 21. Nec patitur Apostolus nos de eo dubitare Hebr. 1x. 21. cum docet Christum *semel* oblatum, in primo nempe adventu, ad multorum exhaustiunda peccata, *secundo*, *ex Avriq.*, apparituum omnibus ipsum expectantibus ad Salutem. De tertio autem intermedio insuper expectando, nihil extat in Scripturis: Locus Joh. xi. v. 18. 20. absurdè à D. Serario huc inducitur, cum agat vel de reditu Christi ex sepulchro, per resurrectionem, non de reditu ipsius è cœlo post suam ascensionem; vel ad summum spectet adventum Christi, non personalem, de quo solo agimus, sed duntaxat virtualem per operationem & præsentiam Spiritus Sancti, qui in controversiam non venit.

4. De loco Es. 1. 1x. 20. quem citat Paulus Rom. xi. 25. dictum est antea. Vel enim notat adventum Christi primum, ut morte suâ multorum exhaustiret peccata, & sic averteret impietatem à Jacobo, vel virtualem duntaxat denotat adventum illius, quo per Verbum & Spiritum suum illuminabit Judæos convertendos, & eos traducet ad sui fidem. Equè parum faveat D. Serario locus Zach. 1. x. 9. & seqq. cum de primo ejus adventu ejusque efficacità & successu debeat intelligi. Dicit quidem pag. 21. *plura tam ex Sacris literis, quam ex Rabbinicis scriptis huc adduci posse quibus evidenter pateat, alium fore Adventum Christi ad convertendum Iudæos, & regnum Israël restituendum, & alium quo mundo finem impositurus & regnum Patri traditurus veniet. Item alia fore tempora, quando expleta cornu Antichristiani historiâ, seu finis gentium temporibus, Filius hominis in nubibus cœli apparebit, Regnum accepturus, & alia quando post ultimam universæ carnis resurrectionem, Regnum ei non ineundum, sed Paulo teste 1. Cor. xv. 24. deponendum & Patri tradendum erit. Sed in his omnibus ne granum quidem salis est.*

5. Nam Rabbinicis scriptis si credas, unicum tantum credes Messie adventum, contra doctrinam N. T. Nec magis opus erit adventu personali Christi ad convertendos porro Judæos, qui supererunt converrendi usque ad consummationem sæculi, quam ille fuisse necessarius convertendis tot myriadibus Judæorum & Israëlitarum qui nomen ipsi dederunt post assumptionem ejus in gloriam. Filius hominis veniens in nubibus cœlis usque ad Antiquum dierum regnum accepturus Dan. v. 11. 13. 14. Christus est, post consumma-

tum

tum opus nostræ redemptionis ascendens in cœlum & confidens ad dextram Patris: unde illud ipsum ejus *federo* ad dextram Dei, exprimitur per *re regnare* 1. Cor. x v. 25. Et qui somnariet Christum nondum *regnum* accepisse, sed adhuc illi restare *ineundum*, ille Christo in os contradicere, ejusque gloriam blasphemare mihi videbitur. Videantur loca Matth. xxviii. 19. Marc. xiv. 62. Joh. xviii. 5. Nec in re obvia pluribus opus est. Hæc æquæ sunt absona, ac absurdè finxeris cum Socini sequacibus, Christi regnum non fore æternum, contra expressissimam Scripturam 2. Sam. vii. 13. Esa. ix. 6. Dan. vii. 14. 27. Luc. i. 33. Apoc. vii. 17. Nec enim tradendo regnum Deo ac Patri 1. Cor. xv. 24. illud deponet, sed potius exhibebit & sistet numeris omnibus absolutum & consummatum, postquam ultimus hostis, suorum gloriosâ suscitatione ad vitam, fuerit debellatus.

6. Duriusculum verò est quod pag. 21. lubet D. Serario me componere in pari gradu cœcitatæ cum *Menasseh Ben Israël*, eò quod ille crediderit quidem *mortuorum resurrectionem quandam cum adventu Messia concurrere debere*, sed non ultimam illam universa carnis quæ ad mundi finem est futura, in quo paria faciat cum Chiliaistis, nec tamen admittat jam venisse Messiam; ego verò qui profitear Christum tanquam primogenitum ex mortuis & primitias resurrectionis jamdiu resurrexisse, nec tamen videam inceptam jam in Christo peculiarem justorum resurrectionem perficiendam, simili resurrectione totius massæ justorum, sed illam promiscuè cum universa carnis resurrectione miserè confundam, quasi nulla esset peculiaris justorum resurrectio & aliorum promiscuè mortalium resurrectio tempore distincta. Transeat odiosa hæc comparatio cum cœteris erroribus D. Serarii: sed miseret me ipsius, quod dum ipse & Juus Felgenbawerus syncretismum cum hostibus professis Evangelii moliuntur, maluerunt adoptare vel incrustare eorum errores gravissimos, quam stare doctrinæ communi Christianorum, ut Symbolo Apostolico exprimitur. Ibi enim unius resurrectionis fit mentio, tum processuræ justorum & injustorum Act. xxiv. 15. cum veniet Christus judicatum vivos & mortuos Joh. v. 28. 29.

7. Quod si, D. Serari, tota massa Justorum est resurrectura ante cœteros, ergo illa secunda quam videris admittere in consummatione sæculi, erit tantum injustorum: quod nescio an sustinere possis: Tum qui durante Regno Millenario pii & justi fuerint, aut omnino

omnino non morientur, aut mortui non resurgent, aut si resurgant non pertinebunt ad massam iustorum, cui priores partes in resurrectione debentur: Tanta scilicet molis erat Chiliafticam condere gentem, ut nihil tam absurdi exciderit Iudæo appellæ, nihil tam aduersetur doctrinæ Euangelicæ, quod in amabilis illius insanix præsidium nolint isti homines adoptare. Antichristum quod attinet, cum statuas illustri & personali Christi reditu è cœlis, eum abolitum iri, & unus tantum ejusmodi Christi adventus sit expectandus in consummatione sæculi, inde liquet nonnisi in consummatione sæculi Antichristum penitus abolendum, etsi possit fieri ut ante illam, ipsius primaria Sedes corruat, & Bestiæ carnes devorent illi Magnates Mundi qui eam primi tam liberaliter dotaverant.

8. Quò autem magis pateat *ἀνταρθεσία* Chiliaftarum, haud abs re fecero, si brevem collationem instituero inter D. *Serarium*, & Authorem *Excitabili*, cujus supra memini, & quem *Betisonem*, cum videatur eò nos ducere ejus anagrammatismus, discriminis ergo vocavimus: In multis quidem æquè absurdis videntur consentire; sed discrepant circa hæc ipsa in pluribus; ut nusquam major dissensus circa eosdem errores potuerit esse. De reducendis Judæis in Palæstinam, ubi genialiter vivant, consentiunt ambo: Sed D. *Serarius* priscam illis destinat Politiam; *Betiso*, planè novam: D. *Serarius* cultus Levitici restitutionem illis pollicetur; *Betiso*, ab eotam procul est, ut etiam prædicat abrogationem cultus Euangelici: Juxta D. *Serarium* veniet Christus è cœlo ad convertendum Judæos; ac juxta *Betisonem*, convertentur ad Christum priusquam veniat.

9. Consentunt in expectando regno Christi terreno, quod ipse coram & in carne Hierosolymis administrabit. Sed hoc regnum juxta D. *Serarium*, erit tantum mille annorum; juxta *Betisonem*, annorum sex millium. Consentunt item in assignanda duplici ascensione Christi in cœlum, quarum prior sequuta est ejus resurrectionem, posterior sequetur administrationem regni Hierosolymitani: Duplex etiam utrique celebratur Christi reditus sensibilis è cœlo; prior ad regnum terrenum capeffendum, posterior post illius tempora finita & absoluta: Duplicem quoque propugnant resurrectionem communem mortuorum, quarum altera cum regni terreni Christi auspiciis conjuncta erit, altera verò aliquamdiu post illud finitum & absolutum: adeoque, ut nonnulli ex quo-

dam vitio oculorum laborantes omnia dupla vident, sic istis D. D. Chiliaſtis, omnia duplicantur, præter & contra mentem Scripturarum. Attamen in istis duplicationibus, miris contradictionibus inter se implicantur.

10. Nam juxta D. *Serarium*, in primo Christi reditu sola massa justorum reſurget, nec habebitur judicium ante conſummationem ſæculi: ſed reſurrectio promiſcua bonorum & malorum (quamvis nec de ea promiſcua reſurrectione ſecum conſtantia loquatur) fiet in conſummatione ſæculi, cum Chriſtus redibit denuò judicatum vivos & mortuos. At juxta *Betiſonem*, omnia planè in contrarium ibunt: Nam in primo Chriſti reditu fiet ſecundum illius *Aurélium* ultima rerum omnium catàſtrophe, eritque finis hujus immundi mundi & prævi ſæculi: reſurgent boni & mali, & judicium finale de utriſque habebitur. In altero verò reditu ſoli pii reſurgent qui ſub ejus regno pacato & glorioſo ſanctiſſimi obierint, aut ſuperſtites immutabuntur, idque abſque ullo judicio: Quin tunc ex illius placitis dæmones & impii ſubducentur pœnis Tartari, quas ſuſtinuerint per ſex millia annorum: Ut videantur mihi iſti duo Scriptores, non ſe magis intelligere, quam ædificatores Babelis.

11. Atque utinam ſemel cogitarent; Quam periculolum ſit *ἐμβαπνύν αὐτὴν ἐν ὕδατι*; Quantum excitent ſcandali inter Chriſtianos, dum obſcuris & valde dubiis nixi, certiſſima quæque convellunt & evertunt; Quam grave ſit crimen ſpes & expectationes piorum, quorum *πολίτευμα* debet eſſe in cœlis, ad terrena revocare, atque militiæ perpetuæ ſedem, qualis eſt terra piis, velle in locum triumphi & otii commutare; Quam Euangelio repugnet ex regno Chriſti ſpirituale & cœleſti, terrenum & mundanum fabricari, ac veritatis doctrinam exoſam reddere Principibus & Regibus terræ, quaſi propediem ſit iſſis ablaturus terreſtria qui regna dat cœleſtia; Hæc quoque dogmata, plebi, ad nova ſemper adſpiranti, inſtillant ſpiritum ſeditionis, & tanto nocentius inſligunt vulnus Eccleſiæ, quanto ſubtiliùs hac arte, Diabolus mentes fidelium alliciens ad ſecuritatis, pacis, & deliciarum omnigenarum in terris expectationem, imparatiores illos reddit ad crucem & tribulationem, ad quam tamen Dei Verbo evocantur. Verùm hic ſubſiſto, & illis hominibus ſaniora apprecor conſilia & mentem ſanam in corpore ſano.

